

MASIÜCÜTÜ QUE MÜRATÜA, Vani Que Mütixei

Tita Qesusi Cürisitu masiücüme mürayeitüa

¹ Qesusi Cürisitu 'icü masiücüme canayeitüani. Cacaüyari müpaü catinipitüani müpaü mütivahecüatüacacü müme hesiena mieme memüte'uximaya, müpaü memütemaicacü yareutevitü que mütiyüni vaüriyarica. Masiücüme nayeitüani ne Vanitütü müpaü nemütimaicacü, nehësüa neiyenü'ani yuniuqui tuayame hesiena mieme nemüti'uximayacü.

² Cacaüyari niuquieya que maine, müpaü necatinihecüatani, Qesusi Cürisitu que mütihecüata. Que nemütixei yanecatinihecüatani.

³ 'Aixüa cani'itüariemücü que mü'ane mititerüva, mümëta memi'enie 'icü niuquiyari 'aixüa mecani'itüariecuni xüca yametecahuni que müre'uxa 'icüsie. Tucari caneutihuraniri.

Que mütivaruvaüritüa memüyutixexeürivacai 'atahutarieca quiecarisie

⁴ Ne Vani necanixevaüritüaca 'atahutarieca quiecarisie xemüyutixexeüriva 'Asiya cuieyarisie. 'Aixüa xüca tiuca'iyarini xehesie mieme mücü, xüca xepitüaca yu'iyarisie xemüca'uximatüariecacü. Müpaü pütüyurieneni que mü'ane 'amuyeicacai 'amuyeica 'umamie, mümëta 'atahuta 'iyari mücü 'uvenieya hüxie memüti'u,

⁵ Qesusi Cürisitu meta que mü'ane yaticamietü müyuhecüatacai, que mü'ane müquite

memanucu'uni vamexüacame mühücü, que mü'ane mütiva'aitüa cuiepa te'aitamete. Mücü canihücütüni que mü'ane mütasinaqui'erie, que mü'ane yuxuriyacü müta'utixünaxü tahesie mücarahüivanicü 'axa temüte'uyuricü,

⁶ que mü'ane teüterimama müta'ayeitüa tati'aitüvametütü, mara'acate müta'ayeitüa 'uquiyariefyasie mieme temüte'uximayacacü Cacaüyariesie mieme. Mücü 'aixüa quecuxaxasivani quetürücaüyeni yuheyemecü. 'Icü niuqui canise'ini.

⁷ Camü, haisata pacaneni. Yunaitü yuhüxicü mecanixeyiacuni, mümeta memeitiseixüa mepixeyia. Yunaitü nuivarite cuiepa memütama meniutiheiveriecuni me'ixeyatü. Müpaü cani'aneni, niuqui canise'ini.

⁸ Ti'aitame mücacaüyari müpaü paine, Ne Mexüacame 'Imatüreme netitevatü necanihücütüni que mü'ane misütüa minüni. Que mü'ane 'amuyeicacai 'amuyeica 'umamie, que mü'ane nai mütürücaüye, ne necanihücütüni.

Que mütixei Yuri Tevi

⁹ Neri Vanitütü necanixe'ivatüni. Xehapaü nepü'itüariene te'uximatüariēcacu tete'aitametetücacu tete'uca'enivacacu Qesusisie teteviyatü. Cuie Patümuxi müracutefyasie haramara hixüapa mayemasie neneyeicacaitüni Cacaüyari niuquiefyasie nemütiviyacü Qesusi hepaüsita nemütihecüatacä.

¹⁰ Ti'aitame tucarieyasie 'Iyari nesi'uviyacu, nevarita 'uvecacu neni'enieni que mü'ane carima mutaniucacai cuxinetapaü ti'eniürücütü.

11 Müpaü niutayüni, Ne que mü'ane misutüa minüni necanihücütüni, Mexüacame 'Imatüreme nepühücü. Tita pemütixeiya quetinaca'utüa xapasio, queneutanü'axüa memüyutixexeüriva vahesüa 'atahutarieca quiecarisie memetitei, müme 'Epesusie 'Esimirünasio Perücamusie Tiyatirasie Sarütixisie Piratepiyasie Rautiseyasie memetitei.

12 Hicü ta'aurie nenaveni niucame nexeiyaque, que mü'ane müneretahüavixü netinecühüavetü. Ta'aurie ne'aveca, cüxeme 'utame neniuxeiya 'atahutame huru tepüayaricü muveviya.

13 Ti'utame hixüapa 'uvecacu nepixei que mü'ane Yuri Tevipaü mütiyuxexeyacai. 'Etevime panacatücücai, yutavisie panayücühüacai huru hüiyameyaricü.

14 Mu'uya cüpaya pütuxacai muxa huxariyaripaü 'üvipaü. Hüxiteya tai mütacapaü cani'anecaitüni.

15 Quetateya tepüa müxavatüpaü pütüyuxexeyacai huxunuta hüsieriecamepaü. Niuquieya vaüca hapäü putatürarücacai.

16 Yuserieta xuravesixi nivaratücücaitüni 'atahutame. Tetana püvayeneicacai cusira naisata heutixicacaunitü. Tau que mütiavatü türücaüyemecü tatü, müpaü canaye'anecaitüni.

17 Quepaucua nemixei, hetüana neniucaveni müquipaü. Mücü yuseriecü nehesie caniutimeni müpaü 'utaitü, Pepücamaca. Ne mexüacame 'imatüreme necanihücütüni.

18 Que mü'ane mayeniere necanihücütüni sepa nemümüquicai. Neuxei, nepayeniere hicü neheymecü. Nene'üca yaviyari heiserie nemexeyacü müquite vahepaüsita, nereunarümatü nereuyepivatü haque meme'uva.

19 'Ayumieme nepaine, quetinaca'utüa tita pemütixeiya, hicüque mütiyüane, 'arique que mütiyüni.

20 'Ipaü catinimasiücüni niuqui mü'aviesiecai 'atahutame xuravesixi neserieta nevaratücüme pemüvaruxei vahepaüsita, 'atahutame cüxeme 'utame hurucü muveviya pemüvaruxei vahepaüsita. Mücü xuravesixi 'atahutatü, niuqui tuayamete mecanihümetüni müme 'atahutarieca quiecarisie memüyutixexeüriva vahesüa miemete. Cüxeme 'utamete, müme memüyutixexeüriva 'atahutarieca quiecarisie mecanihümetüni.

2

*Que mütivarunü'airi memüyutixexeürivacai
'atahutarieca quiecarisie 'Epesusie
memüyutixexeürivacai que mütivarunü'airi*

1 Müpaü quetineu'utüiri niuqui tuayame 'Epesusie memüyutixexeüriva vahesüa mümieme, Müpaü paine que mü'ane yuserieta müvaratücü xuravesixi 'atahutame, que mü'ane 'atahutame cüxeme 'utame hurucü muveviya vahixüapa muyeica.

2 Neri müpaü nepütimate que pemütiyuriene peti'a'uxitüatü petiüca'enivatü. Müpaüta nepütimate, pemücavaneviecü 'axa memü'anene. Pepüvaruta'inüataxü müme nü'arisixi memüyuxata peru memüchüme, pepüvaretima memüte'itavacü.

3 Pepütiüca'eniva, vaüca pepütiucanevie nehesüa pemümiemecü, pepüca'uxive.

4 Peru tixaütü püreuyevese nemasixeyacacu, pemütiuhayevaxücü peti'acanaqui'erietü matüaripai que pemüti'acanaqui'eriecai.

5 'Ayumieme nepaine, quene'a'erivani que pemü'anecai haitüari, 'arique que pemüracave. Quetineuhayeva que pemütiyuriene hicü, matüaripaipaü püta quetinyuriene. Me xüca pecatiuhayeva, nepunuani 'ahesüa, 'acüxeme 'utame nepüvatixüna huyelitana.

6 Siere tixaütü pepürexiya 'aixüa ti'aneme, pemi'uxive'eriecü tita memüteyurie müme Nicuraitasixi vahesie memüteviya. Neta nepi'uxive'erie.

7 Xaütü netü mu'enaxü, que'i'enioca tita 'Iyari mütivatahüave memüyutixexeüriva. Que mü'ane mürayu'iva, ne nepütimini mürecuanicü mücü cüyesie mieme cümana mayeyurinicü, Cacaüyari haraveritana meve.

'Esimirünasie memüyutixexeürivacai que mütivarunü'airi

8 Hicü müpaü quetine'utüiri niuqui tuayame 'Esimirünasie memüyutixexeüriva vahesüa mümieme, Müpaü canaineni que mü'ane mexüacame 'imatüreme mühücü, que mü'ane müqui matüa manutanierixüta.

9 Neri müpaü nepütimate que pemütiyuriene, que pemüti'uximatüariexime, que pemütimave. Masisüari pepeucave. Müpaü nepütimate que memütexesevixima hipatü Huriyusixi teüteriyari memüte'uyuterüva 'axa me'utiyuatü xehepaüsita. Huriyusixi masi mepücahüme, Cauyumarie tuquitana mepümiemetexi püta müme.

10 Pepücamaca sepa pemüticuineni. Camüsü Tücacame casariyanata püxe'anutaxürieni hipame xemüta'isiparienicü. Xepü'uximatüarieca tamamata

tucari. Xüca yapeticamieni sepa pemümüni, ne tucari nemanipitüamücü pemümarivanicü, yaxaicüa muma que müranutiquesiyarie rayu'ivaca nausaricü mümarivanicü.

¹¹ Xaütü netü mu'enaxü, que'i'enieca tita 'Iyari mütvatahüave memüyutixexeüriva. Que mü'ane mürayu'iva, mücü 'axa püca'itüarieni, hutarieca pücamüni.

Perücamusie memüyutixexeürivacai que mütvavarunü'airi

¹² Hicü müpaü quetineu'utüiri niuqui tuayame Perücamusie memüyutixexeüriva vahesüa mümieme, Müpaü canaineni que mü'ane meixeiya cusira naisata meutixicacauni cui müreutiquematüca.

¹³ Neri müpaü nepütimate que pemütiyuriene. Müpaüta nepütimate, haque pemeca, mana Cauyumarie 'uvenieya peve haque müre'aita. Sepa mücü, que mü'ane nemühücüsie pepütiviya, pepüca'acu'imava, quename nehesie yuri pecati'erie pe'utaitü. Müpaü pepücati'acu'imavacai sepa 'iya tucarisie quepauca xehesüa mümierie 'Anütipa. Mücü nehesüa miemetütü püyuhecüatacai yaticamietü que nemainecai, pumierie haque Cauyumarie manuca.

¹⁴ Perusü 'esiva püreuyevese tixaütü nemasixeyacacu. Muva pepüvarexeiya müme Varami 'üquisicayasia memüteviya. Mücü müpaü pütita'üquitüa Varaqui müvacunuitüanicü 'Ixaheri xiüyarimama, memicuacacü tita cacaüyarixi memütemaviyarie, memüvacumaüvanicü hipame memüca'yü'üitamätücai memüca'yücünamatücai.

15 Yaxeicüa 'ecü pepüvarexeiya hipame Nicuraitasixi va'üquisicasie memüteviya, que nemüti'uxive'erie.

16 'Ayumieme nepaine, quetineuhayeva que pemütiyuriene. Me xüca pecatiuhayeva, cuitü nepunuani 'ahesüa, vahamatü nepütinemieneni necusira nehacuetü neteta mayeneicacü.

17 Xaütü netü mu'enaxü, que'i'enieca tita 'Iyari mütivatahüave memüyutixexeüriva. Que mü'ane mürayu'iva, ne nepütimini manana payari muti'aviesiecai. Tete mütuxa nepipitüanita, mücü tetesie püra'utüarieni hecuamecü que mütitevaca. Xevitü müpaü pücatimaica, que mü'ane mitanaqui'erieni, mücü xeicüa müpaü pütimaica.

Tiyatirasie memüyutixexeürivacai que mütivarunü'airi

18 Hicü müpaü quetineu'utüiri niuqui tuayame Tiyatirasie memüyutixexeüriva vahesüa mümieme, Müpaü canaineni Cacaüyari Nu'aya, que mü'ane yühüxie tai mütacapaü maye'ane, que mü'ane yü'ücatesie tepüa müxavatüpaü mü'ane.

19 Neri müpaü nepütimate que pemütiyuriene, que pemüti'acanaqui'erie, que yapemüticamie, que pemütivaparevie hipame, que pemütiuca'eniva. Müpaü nepütimateta, 'imatürieca masi vaüca pepütiyuriene hicü, matüaripai 'esiva xeicüa pepütiyurienecai.

20 Perusü tixaütü püreuyevese nemasixeyiacacu, pemitaunicü mücü 'uca Qesaveri mütiteva yamütiyurienicü que mütinaque. Niucame püyuxata Cacaüyarisüa mieme, peru que müti'üquita, pütiva'irüviya nehesüa miemete te'uximayatamete memüvacumaüvanicü

müme memüca'yü'ütama memüca'yücünama,
memicuacacü tita caca'uyarixi memütemaviyarie.

21 Ne tucari nepipitüa müti'hayevanicü que
müti'yuriene, peru püca'yuva'üriya müti'hayevanicü
vacuma'vatü müme memücacünamama.

22 Tamüsü nepüticuinitüani, nepeicahüani
'utayasie, müme memicuma'üva cava'üyatücacu
nepüvareucaxürieni vaüca memü'uximatüariacacü
xüca mecatehayevani hepaüna meteyurietü.

23 Nivemama nepüvacuini. Müpaü netiyurieu
yunaitü naisarie memüyutixexeüriva müpaü
mepütemaica, ne nemühücücü que mü'ane xe'iyari
müta'inüata que xemüte'yücühüave. Yuxexuime
nepütixe'apinirieni que xemüte'uyuri.

24 Peru hipatü xeme Tiyatirasie xemütama,
queyupaümetü 'icü 'üquisicasie xemücateviya,
queyupaümetü teva xemücaheutahaxüavave
xeteyü'üquitüatü Cauyumarie 'üquisicayacü que
memüteniniuqui, müpaü nepütixecühüave xeme,
tavari cuanivemecü nepücaxe'icatüani.

25 Mücü xEICÜa, tita xemütehexe'iya, mücü xe-
queneuviya nenuayuque.

26 Que mü'ane mürayu'iva, que mü'ane
mücatihayevani nehepaü tiyurienetü tapareyuque,
mücü heiserie necanipitüamücü nuivarite
mütiva'aitüacacü.

27 Tepüa 'isüyari 'acuetü pütiva'aitüaca, haxu xari-
yaripaü püvatitara, neta heiserie que münetiupitüa
ne'uquiyari.

28 Neta nepimini xurave tuxacüta maneica.

29 Xaütü netü mu'enaxü, que'i'enieca tita 'Iyari
mütivatahüave memüyutixexeüriva.

3

*Sarütixisie memüyutixexeürivacai que
mütivarunü'airi*

¹ Hicü müpaü quetineu'utüiri niuqui tuayame Sarütixisie memüyutixexeüriva vahesüa mümieme, Müpaü canaineni que mü'ane Cacaüyari 'iyariteya 'atahutame müvarexeiya, xuravesixi 'atahutame. Neri müpaü nepütimate que pemütiyuriene. Sepa pe'ayenieretü pemüxasiva, pepümüqui.

² Quenanutahütüa, queneutatürücariya tita mücatimüve mütiyuhayevaxü mücü mümüximecü. Necacaüyari que matixeiya, nemasixeyiacacu ne, que pemütiyuriene peuyevese cuxi pemüraye'atüanicü.

³ 'Ayumieme nepaine, quetina'erivani que pemütiupitüarie que pemütü'enaxü. Müpaü yaquetinecamieni, quetineuhayeva que pemütiyuriene hicü. Me xüca peca'anutahütüani, tinavayamepaü nepunuani. 'Asipepücatimaica quepaucauatücacu 'ahesüa nemunuani.

⁴ Siepüre hipame pepüvarexeiya teüteri Sarütixisie memütama yu'ixuriqui memücasevixima. Müme nehamatü meniu'uvacuni me'anacatuxatü, 'aixüa memüte'u'iyaricü vahesie müpaü mütinaquenicü.

⁵ Que mü'ane mürayu'iva, mücü vahepaü pütiquemaritüarieni 'ixuriqui mütuxacü. Que mütiteva nepücaheyitüani haque macayasarie quename tucari hexeiya. Nepünehecüatani quename ne'imate, müpaü ne'utaitü ne'uquiyari hüxie hesüana miemete niuqui tuayamete vahüxie.

⁶ Xaütü netü mu'enaxü, que'i'enieca tita 'Iyari mütivatahüave memüyutixexeüriva.

Piratepiyasie memüyutixexeürivacai que mütivarunü'airi

⁷ Hicü müpaü quetineu'utüiri niuqui tuayame Piratepiyasie memüyutixexeüriva vahesüa mümieme, Müpaü canaineni que mü'ane Cacaüyarisie mieme müpasie, que mü'ane yuri maine, que mü'ane Raviri yavieya macue'e. Mücü reuyepieyu xevitü pücareunani, reunayu xevitü pücareuyepieni.

⁸ Neri müpaü nepütimate que pemütiyuriene. Camüsü, quitenie müreyepie nepümasi'uxeiyasitüa. Xevitü pücaýüve müreunanicü. 'Esiva xEICÜA türücariya pepexeiya peru nenuquisie yapepüticamie, pepüca'acu'imava quename pecanesimate pe'utaitü.

⁹ Tamüsü müpaü nepütivapitüaca müme Cauyumarie tuquitana memümiemete, müme Huriyusixi teüteriyari memüte'uyuterüva peru memücahüme, memüte'itava xEICÜA. Tamüsü müme nepüvarahapani, me'a'ivarieme memütihüxima'unicü 'ahetüa. 'Ana müpaü mepütehetimani, nemümasinaqui'eriecü 'ecü.

¹⁰ Nenuquisie yapemüticatüacü petiüca'enivatü nehepaü, neta nepümasi'üviyani quepaucua tu-cari maye'ani cuiepa naisarie, quepaucua cuiepa memütama memü'inüasieni.

¹¹ Cuitü nepunuani. Queneuviya tita pemürexeyia, xevitü 'amuma camasi'unavairienicü 'a'inüari.

¹² Que mü'ane mürayu'iva, necacaüyari tuquitana nepicaqueni 'iquisaraütüme. Yuheyemecü pücaýeyeyani hasuacu. Hesiena nepüra'utüani necacaüyari que mütiteva, necacaüyari quiecarieya

Querusareme mühecu taheima macaneni necacaüyarisüa miemetütü que mütiteva, neta hecuamecü que nemütiteva.

¹³ Xaütü netü mu'enaxü, que'i'enieca tita 'Iyari mütivatahüave memüyutixexeüriva.

Rautiseyasie memüyutixexeürivacai que mütivarunü'airi

¹⁴ Hicü müpaü quetineu'utüiri niuqui tuayame Rautiseyasie memüyutixexeüriva vahesüa mümieme, 'Ipaü canaineni que mü'ane Niuquieya Müse'i mütiteva, que mü'ane yaticamietü yuri haitü müyuhecüata, que mü'ane misutüa tita Cacaüyari mütiunetüa.

¹⁵ Neri müpaü nepütimate que pemütiyuriene. Ni pepücase'i ha mühaütüpaü, ni pepücacuyuane ha mücuanapaü. Xüca tüma yemecü pehaütünique, xüca tüma pecuananique nusu.

¹⁶ Hicü masi 'esiva xEICÜa xücamepaü pepü'ane pecacuanatü pecahaütütü. 'Ayumieme ne nem-ananatihayamücü neteta.

¹⁷ 'Ecü müpaü pecanaineni, Cari ne nepeucave, nepütita'iva, tixaü nepücareuyehüva pe'utaitü. 'Asipepücatimate que pemü'ane. 'Axa pepü'itüarie pepünenimayasiva, tuminicü pepümave, pepacüpe, 'ixuriquicü pepümave.

¹⁸ Nepümasita'imaiya, nehesüa queneunanai huru tuminiyari taipa mütapariyarieve. Mücücü pepeucaveni. 'Ixuriqui mütuxa queneunanaita pemenacatünicü. Mücücü pücamasiücünü que pemüti'ateviya pemavetü. Hüxi cuiniya 'uhayeyari queneunanaita pema'aviriexüanicü 'ahüxita. Mücücü pepeuniereni.

19 Queyupaümeme nemüvanaqui'erie, müme nepüvatate'a nepütiva'üquitüa neva'uximatüatü. 'Ayumieme 'aixüa 'anemecü quene'avaüriyani, quetineuhayeva que pemütiyuriene hicü.

20 Neuxei 'itupari varita neputive neheihusunatü. Tevi xüca nesi'u'enieni ne'utaniucacacu, xüca reuyepieni, nepeutahani hesüana, hamatüana nepüticuani, 'iyata nehamatü püticuani.

21 Que mü'ane mürayu'iva, mücü necanip-itüamücü nehamatü mayerünicü ne'uenisie haque nemüti'aita, neta ne'uquiyarimatü que nemütiyua 'uvenieyasie nerane'ivaca.

22 Xaütü netü mu'enaxü, que'i'enieca tita 'Iyari mütivatahüave memüyutixexeüriva.

4

Muyuavisie nenevieri que memüte'ipitüa Cacaïyari

1 Mericüsü mücü ne'uxeiyaca, tavari neneutaniere, mana nenixeiya quitenie reuyepiyacame muyuavisie. Que mü'ane nemu'eni matüaripaitü cuxinetapaü ti'eniüriücüme nehamatü ticuxatame, mücü müpaü canetiniutahüave, 'Uva quenatiye'a. Nepümasixeiyasitüani que mütüyüni 'arique vaüriyarica.

2 Yapaucua 'Iyari pünesi'uvi. Mericüsü ti'aitame 'uvenieya mana puvecai muyuavisie. Xevitü 'uvenisie nacateitüni.

3 Que mü'ane mana macatei que mütüyuxexeyacai, casüpe teteyaripaü curunarina teteyaripaü tiniyuxexeyacaitüni. Cuvivi 'uveni

'aurie punierecai 'esümerarüta teteyaripaü tiyuxexeyatü.

⁴ 'Uveni 'aurie niti'ucaitüni 'uvenite xei teviyari heimana naucatü. 'Uvenitesie 'uquiravesixi menatecaitüni xei teviyari heimana yunaucatü me'anacatuxatü, yumu'usie huru mumayari me'anamanatü.

⁵ Mücü 'uveni manuvecaisie mana nivayemerücacaitüni neyeyuanecaitüni neyetürarücacaitüni. Cüxeme mana canicuta-tavecaitüni 'uveni hüxie 'atahutatü. Cüxemete Cacaüyari 'iyariteya canihücütüni 'atahutatü.

⁶ 'Uveni hüxie haramarapaü tiyuxexeyatü pucumacai xicüripaü 'anetü tete manuyehecüapaü tiyuxexeyatü.

'Uveni 'aurie naisarie mana meniu'uycacaitüni memayeneniere yunaucatü, mehahüxitücaitü yuhüxie yuvarita naisarie.

⁷ Mexüacame mayepaü pütüyuxexeyacai, hutarieca 'utüana mieme puixipaü pütüyuxexeyacai, hairieca mieme tevipaü paye'anecai, naurieca mieme verica mütaviximepaü pütüyuxexeyacai.

⁸ Mücü yunaucatü memayeneniere yuxexuitü 'ataxeime 'anayari mecanexeyacaitüni, naisarie yuxetüapaitü menahüxitücateitüni. Tucaricü tücaricü mepüca'uxipivavecai müpaü me'utiyuatü,

Canipasieca, canipasieca, canipasieca

Ti'aitame mücacaüyari nai mütürücaüye,

Que mü'ane 'amuyeicacai,

Que mü'ane 'amuyeica,

Que mü'ane 'umamie.

9 Quepaucua müpaü memutiyuaneni müme memayeneniere, 'Aixüa quecuxaxasivani, ve'emetütü quemarivani, pamüpariyusi quepitüarieca que mü'ane 'uvenisie maca, que mü'ane mayeniere yuheyemecü, me'utiyuatü,

10 'uquiravesixita xei teviyari heimana yunau-catü mepütihüxima'uni que mü'ane 'uvenisie maca hüxie. Nenevieri menipitüaca que mü'ane mayeniere yuheyemecü, yumumate meneucamanani 'uvenieya hüxie müpaü me'utiyuatü,

11 Tati'aitüvame

Tacacaüyari 'acu,

'Aixüa pepütüca'iyari

'Ahesie mütinaquenicü

'Aixüa pemücuxaxasivanicü

Ve'eme pemümarivanicü

Petürücaüyetü pemümarivanicü.

'Ecü nai pepütünetüa.

Müpaü mumatinaquecü

'Apütüve naitü,

'Ayumieme pütünetüarie.

5

Xapa mutacuicuiya, Muxa Nunusi

1 Mericüsü que mü'ane 'uvenisie macatei yuserieta hehuriecame neniuxeiya xapa mutacuicuiya naisata müraca'utüarie 'atahuta seyuyaricü meumanariexüa.

2 Hicü nenixeiya niuqui tuayame mütürücaüyecai müpaü mutayü carima, Quepaicü 'aixüa pütüca'iyari hesiena mütinaquenicü mitaveracü xapa, hexünaxüame seyuyari.

3 Muyuavisie cuiepa cuietüa ni xevitü pücaüvecai mitaveracü xapa, mixeyacü.

4 Ne vaüca neputasuacacai xevitü mücataxeyarievecaicü 'aixüa tiuca'iyaritü hesiena mütinaquenicü mitaveracü xapa, mixeyacü.

5 Müme 'uquirasi xevitü müpaü netiniutahüave, Pepüca'utasuacani. Neuxei, mayepaü marivetü Cura nuivarieyasie miemetütü Raviri quie mutine nana, mücü pürayu'ivaxü, püyüve mitaveracü xapa, hexünaxüame seyuyari 'atahutame.

6 Hicü mana neneutaniere. 'Uveni 'aurie yunaucatü memayeneniere vahixüapa 'uquiravesixi vahixüapa nenixeiya Muxa Nunusi mana 'uveme. Mumieriepaü pütüyuxexeyacai, 'atahuta 'avayari 'atahuta hüxiyari pexeyacai. Hüxiteya Cacaüyari 'iyariteya canihücütüni 'atahutatü, naisarie cuiepa meutanü'ariexüa.

7 'Iya 'aura nayani, que mü'ane 'uvenisie macatei yuserieta mehuriecai xapa nihuritüani.

8 Quepaucua xapa muhuritüarie, yunaucatü memayeneniere xei teviyari heimana yunaucatü 'uquiravesixi yunaitü meniutihüxima'uni Muxa hüxie. Yuxexütü harupa meniu'ücaitüni huru xacüyari mepu'ücai 'ücuacü hüpüneme. 'Ücua Cacaüyari teüterimama vanenevieri canihücütüni.

9 Hicü cuicari hecuame meniutacuica müpaü me'utiyuatü,

'Aixüa pepütüca'iyari
 'Ahesie mütinaquenicü
 Pemenuhurienicü xapa
 Pemexünaxüanicü seyuyari,
 'Ecü pemumieriecü.
 'Axuriya mutayeuricü

Cacaüyarisie mieme
 Pepüvarutinana teüteri
 Pevaxünaque,
 Yunaime nuivarite
 Vahe süa miemete hipatü
 Naime niuquicü memutiniuca
 Naisarie cuiepa quiecatari
 Yunaime teüteriyari vahesüa miemete.

¹⁰ Tacacaüyari teüterimama
 Pepüta'ayeitüa
 Tati'aitüvametücacu 'iya.
 Mara'acate pepüta'ayeitüa.
 Cuiepa tepüte'aitani.

¹¹ Hicü neheutaniereca neni'enieni tita
 yumüireme niuqui tuayamete vaniuquipaü
 müti'eniüriücücai. 'Uveni 'aurie memayeneniere
 va'aurie 'uquiravesixi va'aurie meniti'ucaitüni
 müireme miyuniyari meyupaümetü.

¹² Müpaü carima meniutiyanecaitüni,
 Muxa mumierie
 'Aixüa catiniuca'iyarini
 Hesiena mütinaquenicü
 Türücaüyetü heucavetü
 Timaivetü yüvetü
 Mümarivanicü
 Ve'eme mücuxaxasivanicü
 'Aixüa mücuxaxasivanicü
 Visi müticühüavarüvanicü.

¹³ Hicü naitü mütiunetüarie muyuavisie cuiepa
 cuietüa haramarasie, naitü mana mütitama, nai
 neni'enieni müpaü 'utaineme,
 Que mü'ane 'uvenisie maca,
 Muxa meta,
 Visi mequetecühüavarüvani,

Ve'emete mequecuxaxasivani,
Visi mequecuxaxasivani,
Mequete'aitani yuheyemecü.

¹⁴ Memayeneniere yunaucatü müpaü meniutiyuanecaitüni, Mücü niuqui canise'ini, me'utiyuatü, 'uquiravesixi me'utihüxima'ucacu nenevieri me'ipitüacacu que mü'ane yuheyemecü mayeniere.

6

Xapa seyuyari

¹ Mericüsü neneutaniere quepaucua Muxa Nunusi mixünaxü xeime 'atahuta seyuyarisie mieme. Yunaucatü memayeneniere xeime neniuenieni müpaü haineme türanaripaü ti'eniürücüme, Quenaye'a, queneuxeiya, 'utaineme.

² Hicü neneutaniere. Camüsü cavaya meutuxa mana panieresai. Que mü'ane hesiena macatei tupi pacuecai. Muma cananutimaniyarieni. Rayu'ivarümetü neyani, rayu'ivaque meta.

³ Hicü quepaucua mixünaxü seyu hutarieca mieme, mayeniere neniuenieni hutarieca mieme müpaü 'utaineme, Quenaye'a queneuxeiya.

⁴ Hicü xevitü cavaya nivayeyani heuxuretü. Que mü'ane hesiena macatei müpaü catiniupitüarieni müvamuinanicü cuiepa memütama 'aixüa memücateyuxeiyanicü, memüyucuinicü. 'Ixipara 'amütevi pucueitüarie.

⁵ Hicü quepaucua mixünaxü seyu hairieca mieme, mayeniere neniuenieni hairieca mieme müpaü 'utaineme, Quenaye'a queneuxeiya. Hicü

neneutaniere. Camüsü cavaya meuyüvi mana panierecai. Que mü'ane hesiena macatei quiru ti'inünüatame nahapacaitüni yumamasie.

6 Hicü xeime neniuenieni yunaucatü memayeneniere memati'ucai hixüapa heyeniucame que müti'eniüriücücai. Müpaü niutayüni, Türicu merie cacuniyari müpaü quetinaye'atüa xei tucari que müti'iva tevi, sevara meta xei cacuniyari yaxeicüa raye'arücame. 'Asipepüca'iyurieni viya caxie xeicüa.

7 Hicü quepaucua mixünaxü seyu naurieca mieme, mayeniere neniuenieni naurieca mieme müpaü 'utaineme, Quenaye'a queuxeiya.

8 Hicü neneutaniere. Camüsü cavaya meucutuxie mana panierecai. Que mü'ane hesiena macatei Tacucuyame catinitevacaitüni. Müquite vahüveme 'utüana niveiyacaitüni. Heiserie mecaniupitüarieni cuiepa memütama vahepaüsita, nauca taparisie mieme, xei tapari vahepaüsita que memüteyupaüme, memüvacuinicü 'ixiparacü hacacü cuiniyacü cuiepa miemete yeutari vacü.

9 Hicü quepaucua mixünaxü seyu 'auxüvirieca mieme, mürayutimavatüretüa me'ateme nenivaruxeiya 'iyarite, müme memucui'ivaxü Cacaüyari niuquieyasie memüteviyacaicü, hesiena memiemetetütü memüyuhecüatacaicü, müme va'iyarite.

10 Carima meniutihivacaitüni müpaü me'utiyaütü, Cusiyari 'acu pemüpasie yuri pemaine, quepaucuaque petivatahüaveni, quepaucuaque tatacuri petivapitüani cuiepa memütama taxuriya memutayeuricü.

11 Hicü yuxexuitü mecaniuhuritüarieni 'ixuriqui mütuxa memencatünicü. Müpaü mepüte'utahüavarie memü'uxipiecacü yareutevicacu 'acuxi, te'uximayatamete memücayunaitütücaicü cuxi va'ivama memücüi'ivaquecai vahepaü.

12 Hicü neneutaniere quepaucua mixünaxü seyu 'ataxevirieca mieme. 'Ana cuie carima niutayanecaitüni. Tau puyürixü 'ücar müyüvipaü. Meseri naitü xuriyapaü 'anetü nayani.

13 Xuravesixi muyuavisie memeucatecai meniucaxürieni cuiepa, xapasie que müticaxürüve tacariyari carima 'ucu'ecacacu.

14 Muyuavi hixüapa pusanixü xapa mütacuicuiyanipaü. Naitü yemurite cuiepa haramara hixüapa mayemata xaüsie püta pupasi, haque mütinierecai pumavecai.

15 Hicü cuiepa te'aitamete vavemete cuyaxi va'uquiyarima memeuca'ucai memütürücavica, yunaitü vaüriyarica memüte'uximayatametetücai memüyünü'acaita, yunaitü meniuyuti'avietaxüani terüta 'aitüa hürisie.

16 Müpaü metenitahüave hürite 'aite, Quetananucanama, quetaneuti'avieta catasixeyiacü que mü'ane 'uvenisie maca Muxa Nunusi catasihecanicü.

17 Tucari mümarive canaye'aniri quepaucua memüyeha'ani. Quepai püyüve 'amuveni, meputiyuanecai.

7

Queyupaümetü memuseyumarie

1 Mericüsü 'ana niuqui tuayamete nenivaruxeiya yunaucame. Taserieta ta'utata tahixüapa tasutüa meti'utü meninenacaitüni 'eca, naisarie müca'uyeicanicü cuiepa haramarasie naime cüyesie.

2 Hicü xeime neniuxeiya niuqui tuayame tau manatineica 'utimiecame, Cacaüyari mayeniere seyuya 'acuetü. Hicü carima nivarutahivieni niuqui tuayamete yunaucame, müme müpaü memütepitüariecai 'axa memiyurienicü cuie haramara.

3 Müpaü niutayüni, Mexicuxi 'axa xepüca'iyurieni cuie haramara naime cüye, tecavati'inüaritüavavecacu tacacaüyari te'uximayatametemama vacanata.

4 Hicü 'inüarite nenetimani, que memüteyupaümecai memuti'inüaritüarie. Xei sienituyari miriyari heimana huta teviyari miriyari heimana nauca miriyari meyupaümetü mecaniu'inüaritüarieni 'Ixaheri xiüyarimama. Xexuitü nuivarite mepuxuavecai.

5 Cura nuivarieyasie miemete tamamata heimana huta miriyari mecaniu'inüaritüarieni, Xuveni nuivarieyasie miemete tamamata heimana huta miriyari, Cari nuivarieyasie miemete tamamata heimana huta miriyari,

6 'Aseri nuivarieyasie miemete tamamata heimana huta miriyari, Nepütari nuivarieyasie miemete tamamata heimana huta miriyari, Manasexi nuivarieyasie miemete tamamata heimana huta miriyari,

7 Simiyuni nuivarieyasie miemete tamamata heimana huta miriyari, Revi nuivarieyasie

miemete tamamata heimana huta miriyari,
'Isacari nuivarieyasie miemete tamamata
heimana huta miriyari,

⁸ Savuruni nuivarieyasie miemete tamamata
heimana huta miriyari, Cuse nuivarieyasie
miemete tamamata heimana huta miriyari,
Venicamini nuivarieyasie miemete tamamata
heimana huta miriyari mecaniu'inüaritüarieni.

Meyümüiretü memanacatuxacai

⁹ Mericüsü 'ana neneutaniere, Camüsü
teüteri mecaniyümüirecaitüni, tevi püçayüvecai
müvaruti'inüatacä. Yunaimé teüteriyari
vahesüa mecanimiemetetücaitüni, yunaimé
nuivarite vahesüa mepümiemetetücai, naisarie
cuiepa mepüquiecataritücai, naime niuquicü
meputiniucacai. Mana meniti'ucaitüni 'uveni
hüxie Muxa hüxie me'anacatuxatü, tacü me'a'ütü
yumamasie.

¹⁰ Carima müpäü meniutiyuanecaitüni,
Catiniyuvicueisitüvametüni tacacaüyari 'uvenisie
maca, Muxa meta.

¹¹ Yunaitü niuqui tuayamete mana
meniti'ucaitüni 'uveni 'aurie, 'uquiravesixi
va'aurie, yunaucatü memayeneniere va'aurie.
Hicü meniutihüxima'uni 'uveni hüxie. Nenevieri
mecanipitüani Cacaüyari

¹² müpäü me'utiyaatü, Niuqui canise'ini.

Visi queticühüavarüvani

'Aixüa quecuxaxasivani

Timaivetü quemarivani

Pamüpariyusi quepitüarieca

Ve'eme quexasivani

Türücaüyetü yüvetü quexasivani

Tacacaüyari yuheyemecü.
Müpaü xEICÜa cani'aneni.

¹³ Mericüsü xevitü müme 'uquirasi müpaü canetiniutahüave, 'Ime memanacatuxa quehate. Haque mepeyecü.

¹⁴ Ne müpaü netinicühüaveni, Neuxei, masi 'ecü yapepütimate. 'Iya nerahüave, 'Ime mecanihümetüni memu'axüa vaücava me'uximatüarieca. Meniti'ecua yu'ixuriqui, menitituriya Muxa Nunusi mumieriecü.

¹⁵ 'Ayumieme Cacaüyari 'uvenieya hüxie meniti'uni.

Tucaricü tücaricü
Hesiena mieme meteni'uximayaca tuquitana.

Que mü'ane 'uvenisie maca
Püvateütani va'üviyatü.

¹⁶ 'Uxa'atüni varie
Mepücaheuhacacuicuni,
Mepücaheuharicuni.

Tau pücaavaxürimütüaca,
Xüri püca'uximatüaca.

¹⁷ 'Uveni manuve 'aurie
Mücü Muxa mana 'uветü
Mücü püva'üviyani

Muxasi vahüvemepaü yüanetü.

Püvacuvitüneni
Naisarie haixa mücuneniere
Mana meharetü mepayeyuyurini.

Cacaüyari naime va'ucai
Cana'itiexüamücü vahüxita.

8

Seyu 'atahutarieca mieme

1 Mericüsü quepaucua mixünaxü seyu 'atahutarieca mieme, muyuavisie cayuvatü putamarixü merie hurayari yacütütü.

2 Hicü niuqui tuayamete Cacaüyari hüxie memüti'u necanivaruxeiya 'atahutame. Cuxineta meniuta'ütüarieni 'atahutame.

3 Hicü xevitü 'aura nayani niuqui tuayame. Mürayutimavatüre niutaqueni huru pusiari 'ahanatü. Vaüca 'üca visi mu'üa caniutuitüarieni, yunaima Cacaüyari teüterimama vanenevierisie mieme, mimavanicü mürayutimavatüresie hurucü muveviya 'uveni hüxie maniere.

4 Hicü 'üca cuauniyari niuti'enirümecaitüni Cacaüyari teüterimama vanenevierisie mieme, niuqui tuayame 'etucacu Cacaüyari hüxie.

5 Hicü niuqui tuayame 'enuhanaca pusi, 'itahüniyaca tai mürayutimavatüre mieme, neihüani cuiepa. PecutüRARÜcakai putayuanecai pucumerücaai cuie putayua.

Cuxinetate

6 Hicü niuqui tuayamete 'atahutatü, 'atahuta cuxinetayari mema'ücai meniuyucuha'aritüani memitihüsienicü.

7 Hicü mexüacame nitahüsieni yucuxineta. Te taimatü xuriya nütü neucaxüriyani cuiepa. Cuie 'esivatücacu xei terisi niutataiyarieni cüyexi 'esivatücacu xei terisi meta, 'üxa müsisiüravi naitü niutataiyarieni.

8 Hicü hutarieca mieme niuqui tuayame nitahüsieni yucuxineta. Yemuripaü tiyuxexeyatü 'enetü tatü neucahüiyani haramarasie. Haramara 'esivatücacu xei terisi xuriya nayani.

9 Haramarasie memüye'uva 'esivatücacu xei terisi meniucuini. Naviyasixi meniutatümayarieni 'esivatücacu xei terisi.

10 Hicü hairieca mieme niuqui tuayame nitahüsieni yucuxineta. Taheima 'acanecca cuiepa niucaveni xurave 'enetü cüxemepaü tatü. Hatuxame haixa mücunenieresie 'esivatücacu xei terisisie niucaveni.

11 Xurave Masivi catinitevacaitüni. Ha 'esivatücacu xei terisi hasivitü nayani. Yümüretü teüteri meniucuini ha masiürixücü.

12 Hicü naurieca mieme niuqui tuayame nitahüsieni yucuxineta. Tau puveiya 'esivatücacu xei terisi, meseri yaxeicüa, xuravesixi yaxeicüa. Niucuyüre, tucari mücahecüacacü 'esivatücacu xei terisi, tücarita yaxeicüa.

13 Hicü neneutaniere. Niuqui tuayame nenu'enieni muyuavi hixüapa 'aviximeme, carima müpaü 'utaineme, Xüa 'ui, xüa 'ui, xüa 'ui que me'itüarieni cuiepa memütama quepaucua hipatü cuxineta mütihüsierieni haicatü, quepaucua niuqui tuayamete memitihüsieni.

9

1 Hicü 'auxüvirieca mieme niuqui tuayame nitahüsieni yucuxineta. Xurave neniuxeiya taheima mieme cuiepa 'ucavecu. Müvatixavasie mieme yaviyari caniucueitüarieni cümana müreyepienicü meucatevasie.

2 Hicü tineuyepieni müvatixavasie. Hicü meucatevasie cuauni nivatineicani teca 'amüpa cuau-niyaripaü 'anetü. Tau cahecüacacu pucuyürixü, ca'anuyehecüatü patüa cuauni müvatineicacaicü müvatixavasie.

3 Hicü cuaunisata mehatinexüaca, cuiepa menivacüne 'usicari. Türücariya mecani-upitüarieni yaxeicüa terücaxi cuiepa miemete que memütetürücavi.

4 Müpaü meteniutahüavarieni, 'asimemüca'iyurienicü cuiepa mieme 'üxa, naime müsisiüravi naime cüye, masi 'axa memüvayurienicü teüteri Cacaüyari seyuya memücahexeia yucanata.

5 Müpaü meteniupitüarieni, memücavacuinicü, masi memüva'uximatüacacü 'auxüme meseri. Que memüteva'uximatüacai, yaxeicüa mecaniyüacaitüni cumu quepauca tevi terüca miquei.

6 Mücü tucarisie teüteri mepeucuicuni peru mepüyutatexieni memücuinicü. Mepüyuvautüveni memücuinicü, peru müiya püyuta'una, vahesie pumaveni.

7 'Uscari que memüteyuxexeyacai, cavayasixi memücuha'arisie cuyacü mecani'anenecaitüni. Yumu'usie huru mumayaripaü 'aneneme menanutimanacaitüni. Yühüxie teüteri que memüte'aye'anene müpaü mepaye'anenecai müme.

8 'Ucari vahepaü mepüte'ucüpacai. Vatame mayesi vatamepaü pü'anenecai.

9 Tepüapaü 'aneneme mepanacatütücatei yutavisie. Yu'anacü meputixuvarücacai, cuyaxi vacaxetatepaü que mütiyuatüca cavayasixi mehehapacacu cuyacü meheutanausaxüaximetü.

10 Vacuaxi terücaxi vacuaxipaü cani'anenecaitüni 'anuyemümüsütü. Yucuaxicü mecanitürüvacaitüni, 'auxüme meseri 'axa memüvayurienicü teüteri.

11 Que mü'ane mütiva'aitüvacai niuqui

tuayame canihücütücaitüni mana müre'aitacai meucatevasie. Hepürayusixi vaniuquicü 'Avaruni catinitevacaitüni, Cüriyecusixi vaniuquicü Tiyuca'uname titevatü.

¹² Naye'aniri, xüa 'ui matüari que mutayü. 'Arique cuxi canaye'amücü hutacüa xüa 'ui que mutayü.

¹³ Hicü 'ataxevirieca mieme niuqui tuayame nitahüsieni yucuxineta. Haqueva meve mürayutimavatüre nauca 'avayari mexeiya hurucü müveviyatüca Cacaüyari huxie muve, 'ava hixüapa 'utaniucame xeime neniuenieni.

¹⁴ Müpaü tintahüave 'ataxevirieca mieme niuqui tuayame cuxineta macuecai, Niuqui tuayamete quenivarutixüna yunaucame, müme hatuxame 'amüpasie 'Eupürate mütitevasie memanutaxüriya.

¹⁵ Hicü meniutixünarieni yunaucatü niuqui tuayamete memücuha'arisiecai мүcü hurayari мүcü tucari мүcü meseri мүcü viyari mecuevietü, memüvacuinicü teüteri 'esivatücacu xei terisi.

¹⁶ Vacuyaxima cavayasixi vahesie mematecai huta sienituyari miriyari miriyari mecaniyupaümecaitüni. 'Inüari nenetimani.

¹⁷ Hicü heinüsitapaü nepütünierixü, 'ipaü me'aneneme nenivaruxeiya cavayasixi, müme vahesie mematecai meta. Yutavisie mēnēnācatütücateitüni tepüa mayetaimaüyetücatei mayecuauniyatücatei mayetataxavi 'asupürepäü. Cavayasixi vamu'u mayesi vamu'upaü cani'anenecaitüni. Vateta nivayeneicacaitüni tai cuauni 'asupüre.

18 Haica cuiniyayaricü meniucui ni teüteri 'esivatücacu xei terisi, taicü cuaunicü 'asupürecü vateta müvayeneicacaicü.

19 Cavayasixi yütürücarıya mecanexeyacaitüni yuteta yucuaaxisie. Vacuaxi cuterixi vahepaü cani'anenecaitüni 'anutimu'utücaitü. Mücücü 'axa mepüvayurıecai.

20 Hipatü teüteri mepüca'ucui'ivaxü mevacuicacu. Müme mepücatehayevacai mete'ayexeyatü tita yumamacü memütevevie. Mepücatehayevacai nenevieri mevapitüatü cacaüyarixi 'axa memü'anene, huru pürata vürunise tete cüye cacaüyarixiyari sepa memücaheuneniere memücaheu'enana memücaheucünivave.

21 Mepücatehayevacai que memüteyumemivacai que memüteyuquevayacai que memütevacumaüvacai müme memücava'üitamatücai memücavacünamatücai, que memütenavayacai.

10

Niuqui tuayame xapa mahurıecai

1 Hicü xeime niuqui tuayame neniuxeyıya türücaüyeme taheima 'acamıecame, haıvıtüri 'anacatücüme, cuvıvi 'anamacame yumu'usie. Taupaü nayexavatücaitüni yühüxie, 'ücateya tai 'ıquisaraüyarıpaü pütıyuxexeyıyacai.

2 Yumamasie xapa nahurıecaitüni 'esiyeume verime. Yuserıeta niutaqueni haramarasie, yu'utata cuiepa.

3 Hicü carıma niutaniuni maye que mütiuhıva. 'Utaniucu, 'atahuta türanarıyari niuyuanı.

4 Qeupaucua muyua 'atahuta türanarıyari ne nepütıti'ütüanıquecai. Xeime neni'enieni taheima

müpaü haineme, Seyücü queneunama tita pemütü'eni muretüranaxü 'atahuta türanariyari, yapepücaraca'utüani.

⁵ Hicü mücü niuqui tuayame nemuxei haramarasie cuiepa 'uveme, yuserieta neutimeni muyuavisiepaütü.

⁶ Niuyühütüani 'i'eniecacu que mü'ane yuheyemecü mayeniere, que mü'ane mitivevi muyuavi tita muyuavisie mütixuave cuie tita cuiepa mütixuave haramara tita haramarasie mütixuave naime mütiutivevi. Müpaü niutayüni, 'Ari hicürixüa neutipareri,

⁷ masi quepaucua 'atahutarieca mieme niuqui tuayame mütaniuni, quepaucua mitahüsieni yucuxineta, 'ana tita Cacaüyari mütiuti'avietaxü canaye'amücü caniunüre, que mütivacuxaxatüvacai texaxatamete hesiena mieme memüte'uximayacai.

⁸ Hicü que mü'ane nemu'eni taheima 'utaniucame, mücü tavari pünesi'utahüavixü müpaü 'utaitü, 'Uma quenemie, quenahuri 'iya xapa 'esimüyeva muveri niuqui tuayame mehurie haramarasie cuiepa 'uветü.

⁹ Hicü neneyani niuqui tuayamesüa müpaü neticühüavetü munesihuritüanicü xapa 'esimüyeva. 'Iya müpaü netinicühüaveni, Quenanuhurisü queneutacua'i. 'Ayuriepa pasiüre, peru 'ateta xietepaü pacacare.

¹⁰ Hicü xapa 'esimüyeva ne'anuhurieca niuqui tuayame mehuriecai, nenitacuani. Neteta xietepaü pacacarixü. Quepaucua nemitacuai, neyuriepa hasivitü nayani.

¹¹ 'Iya müpaü pünetiutahüavixü, Neuyeveca 'ecü tavari Cacaüyarisie mieme pemüticuxatanicü

yumüireme nuivarite vahepaüsita naisarie
 cuiepa miemete vahepaüsita müireme niuquicü
 memütiniuca vahepaüsita yumüireme te'aitamete
 vahepaüsita.

11

Tehecüatamete yuhutatü

¹ Mericüsü haca necaniucueitüarieni
 ti'inünütamepaü 'aneme. Müpaü netini-
 utahüavarieni, Quenanucuquexi, Cacaüyari
 tuquieya queneuti'inüata mürayutimavatüre
 meta, mümeta memüyunenevietüve tuquipa
 quenivaruti'inüata.

² Tuqui tacua queneuhayeva xEICÜA.
 Pepüca'iti'inüata, mana memupitüariECÜ
 nuivarite hipatü. Müme meniquesicuni Cacaüyari
 quiecariena huta teviyari heimana huta meseri.

³ Neri yuhutame necanivarexeiyani
 tehecüatamete. Müme nepüvatiyasani que
 memüte'unenierixü müpaü memütecuxatanicü xei
 miriyari heimana huta sienituyari heimana haica
 teviyari tucari, maixa me'anacatütücaitü hiverica
 hepaüsita.

⁴ Huriva cüyeyari hutatü, cüxeme hutatü cuie
 cusiyari hüxie müti'u, 'ime mecanihümetüni.

⁵ Xüca xevitü 'axa vayuriemücüni, tai
 püvayeneica vateta, püvatixüsitüani müme
 memüvaraye'unie. Müpaü catinimieriemücü que
 mü'ane 'axa müvayuriemücü.

⁶ Müme heiserie mecanexeiyani memeitinanicü
 muyuavi mücacaviyecü mexi metecuxata.
 Heiserie mecanexeianita ha hepaüsita, xuriya
 memayeitüanicü, memüvativanicü cuiepa

memütama naima cuiniyacü sepa quepaümexa mütivanaque.

⁷ Quepaucua meminüni müpaü metehécüatatü, yeutanaca meucatevasie matine vara'ivamütü püyumieneni. Vara'ivame nivacuimücü.

⁸ Vacaxarite quiecari hixüapa pütiheni quiecari 'amacuyevasio. 'Iyari que mütimate 'inüaricü, Suruma catinacutevaca, 'Equipitu meta racuteva mücü quiecari. Mana Tati'aitüvame curuxisie caniumierieni.

⁹ Hipatü naisarie cuiepa miemete, nuivarite vahesüa miemete müireme niuquitecü memutiniuca vahesüa miemete yumüireme teüteriyari vahesüa miemete yunaitü menixeyiacuni vacaxari haica tucari heimana merie tuca. Mepücvataunieni memücateuquiyanicü vacaxari teuquiyapa.

¹⁰ Cuiepa memütama mepüyutemamavieca mevaxeyiatü, temavierica mecanexeyiacacuni, 'imiquieri mepüyutanü'airixüani, texaxatamete yuhutatü memüva'uximatüacaicü cuiepa memütama.

¹¹ Hicü haica tucari heimana merie tuca 'anucayacu 'iyari nieritüvame nivaruviya Cacaüyari heiyenü'acu. Yü'ücatecü menanucu'uni, müme memüvaruxei cuini mieme meniutimamani.

¹² Hicü xeime meniu'enieni taheima 'utaniu-came müpaü mütivarutahüavixü, 'Uva xequenanicüni. Muyuavisie menanuticüne haivitürisata, müme memüvaraye'uniecai mevaxeyiacacu.

¹³ 'Anari cuie carima niutayuani. Quiecari tapa xEICÜa nacaxürieni tamamata taparisie mieme xei tapari. 'Atahuta miriyari meyupaümetü teüteri meniucui'iva cuie 'utayuacu. Hipatü meneuma-

macaitüni, 'aixüa metenicuxatacaitüni Cacaüyari taheima macave hepaüsita.

14 Naye'ani xüa 'ui hutarieca que mutayü. Cuitüva canaye'amücü hairieca xüa 'ui que mutayü.

Cuxineta 'atahutarieca mieme

15 Hicü 'atahutarieca mieme niuqui tuayame nitahüsieni yucuxineta. Hicü carima menetiniucacaitüni muyuavisie müpaü me'utiyuatü, Hicüsüari Tati'aitüvamematü hesüana mieme Cürisumatü, müme cuiempa mete'aitatü mecanacüne. Catini'aitacamücü yuheymecü.

16 Hicü 'uquiravesixi xei teviyari heimana yunaucatü Cacaüyari huxie mematecai 'uvenitesie, müme meniutihüxima'uni. Nenevieri mecanipitüani Cacaüyari

17 müpaü me'utiyuatü,
Pamüpariyusi tepümasipitüa
'Ecü Ti'aitame Cacaüyari
Naimecü pemütürücaüye 'acu,
Que mü'ane 'amuyeicacai
Que mü'ane 'amuyeica,
Que mü'ane 'umamie
'Ecü pecanihücütüni,
Penisutüani
'Acümana peyüanetü
Cuini mieme que pemütitürücaüye.
Penisutüani
Peti'aitatü.

18 Nuivarite meniha'acaitüni,
Peru 'ahaxüa canaye'ani,
Tucari raye'a
Pemüvatahüavecü müquite,

Va'ivarica pemüvaminicü
 'Ahesüa miemete te'uximayatamete,
 Texaxatamete,
 Cacaüyari teüterimama,
 Müme memümateheuehüviri
 Que mü'ane pemühücü,
 Türi 'uquiravesixi yunaitü.
 Naye'ani meta
 'Ecü pemüvaseviximanicü

Müme cuie memüseviximacai.

¹⁹ Mericüsü Cacaüyari tuquieya ca-
 neuyepiere muyuavisie. Cacuni türatuya
 mü'inüariyari canimasiücücaitüni tuquita
 yecaitü. Nivayemerücacaitüni neyeyuanecaitüni
 neyetürarücacaitüni cuie niutayuanı te 'enenetü
 niucaxürieni.

12

'Uca cumatü

¹ Mericüsü 'inüari masiücütü nayani
 muyuavisie marivetü. 'Uca mana nanierecaitüni
 tau'anacatütü meserisie 'avetü, yumu'usie muma
 'anamatü tamamata heimana huta xuravesixi
 mumayari

² nunusi 'ayetütü. Niutahivacaitüni
 'icucuinecacu cui tinivenique.

³ Xevitüta masiücütü nayani muyuavisie
 'inüaritütü, cu 'epatü heuxuretü 'atahuta mu'uyari
 hexeyatü, tamamata 'avayari hexeyatü,
 yumu'utesie 'atahuta mumayari 'anamanatü.

⁴ Yucuaxicü nivaranacahapani xuravesixi
 muyuavisie 'esivatücacu xei teresi, nivareu-
 caxürieni cuiepa. Cu 'amüpa 'uca mütiniverümecai

hüxie niuhuni 'icuaimütü nu'aya quepaucua mütiniveniquecai.

⁵ Hicü 'uquitüme niutiniveni, que mü'ane yunaime nuivarite tiva'aitüvame mayani, que mü'ane tepüa 'isüyari müticueni. Nu'aya panutivitüque Cacaüyarisüa 'uvenieya macavesiepaiütü.

⁶ Hicü 'uca niuyuta'una macumavesiepai, haque Cacaüyari meicuha'aritüiri mana me'üviyarienicü xei miriyari heimana huta sienituyari heimana haica teviyari tucari.

⁷ 'Ana cuya niutaveni muyuavisie. Miyeri, niuqui tuayametemama yunaitü menisütüani cumatü meyucuitüvetü. Cu niyumienecaitüni, niuqui tuayametemama hepaüna,

⁸ peru mepüyatexi, huyeri pumavecai memütenaquenicü muyuavisie.

⁹ Hicü mücü cu 'amüpa, mücü cu matüaripai mümieme Cauyumarie mütiteva Satanaxi mütiteva, que mü'ane mütiva'irüviya yunaime cuiepa memütama, mücü cananuyehüiyani mana. Cuiepapai neucahüiyani, niuqui tuayametemama 'utümana meneucaxüriyani mana.

¹⁰ Hicü xeime neniuenieni müpaü mutayü carima, Hicürixüa canaye'ani, canimasiücünü tacacaüyari que mütiyuvicueisitüva que mütitürücaüye que müti'aita. Canimasiücünü Cürisitu heiserie que mürexeiya hesüana miemetütü. Que mü'ane müvaxaneta ta'ivamarixi, mücü cananuyehüiyani, que mü'ane tacacaüyari hüxie müvaxanetai tucariçü tücaricü.

¹¹ Mümeri mene'iva Muxa xuriyayacü, memütecuxatacaicü meyuhecüatatü, yutucari memücauyueririecaicü sepa memucui'ivaxü.

12 'Ayumieme quene'atemavieca muyuavi 'acu, xeme muyuavisie xemetitei xequeneyutemamavieca. Xüa 'ui cuiepa xemütama haramarasie xemütama. Cauyumarie neucahüiyani xehesüa cui ha'atü müpaü timaitü, yapaümexa xEICÜa püyüveni.

13 Mericüsü quepaucua cu müpaü müretima cuiepapai macahüiya, niveiyacaitüni mücü 'uca 'uqüi mutinivexü.

14 Hicü 'uca caniupitüarieni ma'anatücanicü verica 'amüenapaü, macumavesiepai manuvienicü yuhuyeripa, haque müca'ixeyacü cu, haque müremiquieca xei viyari, 'ariqueta huta viyari, 'ariqueta merie viyari.

15 Hicü cu hatuxamepaü pame ha nanatihayani 'uca 'utüma 'enuhausitüanique.

16 Peru cuie nipareviecaitüni 'uca. Nivatix-avare, muva neucayeurieni hatuxame cu menatihayaxü yuteta.

17 Hicü cu niuyeha'ani 'uca hepaüsita. Neyani müyumienenicü, hipame hesiena memüyenunuiva varaye'unietü, müme yamemütecahu Cacaüyari que müti'aita, memüyuecüata Qesusisüa memiemetetütü, müme varaye'unietü.

13

Yeutari yuhutatü

1 Mericüsü mana ne'utaqueca xiücaripa hara-mara tesita, yeutanaca neniuxeiya haramarasie

'anatiyeiximeme. Tamamata 'avayari nexeiya-caitüni, 'atahuta mu'uyari meta, 'avateyasie tamamata mumayari nanamanacaitüni. Mu'uteyasie püra'utücatei que mütiyuseviximacai 'axa titevatü.

² Mücü yeutanaca nemuxei tüvepaü catiniyux-exeyacaitüni, husepaü re'ücatü, mayepaü re-tenitü. Hicü cu 'amüpa nipitüani yütürücarıya, heiserie nipitüanita müti'aitanicü 'uvenisie 'acaitü haque cu müre'aitacai, heiserie vaüca nipitüanita.

³ Mu'uya xevitü mumieriepaü pütıyuxexeyacai, peru que mütiucuınixü nanayehüıyani sepa mümüximecai. Yunaitü cuiepa memütama meni'ıyarıxiecaıtüni me'ıxeıyatü yeutanaca, hesiena mepüteviyacuai.

⁴ Nenevieri menipitüani cu, mücü heiserie mip-itüacü yeutanaca. Yeutanacata nenevieri menip-itüani müpaü me'utiyuatü, Quepaicü mücü yeutanacapaü pü'ane, quepaicü püyüve hamatüana müyumieneni.

⁵ Hicü niuqui niupitüarieni vaüca müticuxatanicü, miseviximanicü Cacaüyari 'axa 'utaitü hepaüsıtana. Heiserie canıupitüarienita huta teviyari heimana huta meseri müpaü mütiyurıenenicü.

⁶ Hicü nisütüani 'axa 'utaitü Cacaüyari hepaüsıta, 'ıseviximatü que mü'ane mühücü, 'ıseviximatü tuquıeyata, mümeta muyuavisie memütitei vaseviximatü nisütüani.

⁷ Hicü müpaü tiniupitüarieni müyumıenenicü Cacaüyari teüterımama müvaraye'unıecacü, müvara'ıvanicü. Heiserie pupitüarie yunaıme nuıvarite vahepaüsıta, naıme cuiepa quıecatari vahepaüsıta, naıme niuquicü memutınıuca

vahepaüsita, yunaima teüterixi vahepaüsita.

⁸ Yunaitü cuiepa memütama nenevieri menipitüacaitüni, müme xeicüa cuie munetüariepai memacayasarie Muxa mumierie xapayasie quenama tucari mehexeiya manuyünesie, müme xeicüa nenevieri mepüca'ipitüacai.

⁹ Xaütü netü mu'enaxü.

¹⁰ Que mü'ane teüteri teva müvarahapa Vaviyatü,

Mücü nanuhaniemücü tevapai.

Que mü'ane 'ixiparacü mütiyumemiva,

Mücüta 'ixiparacü

Canimieriemücü vaüriyarica.

Müpaü metemaitü Cacaüyari teüterimama mepüte'uca'enivani yuri mete'erietü.

¹¹ Mericüsü 'ana xeime necaniuxeiya yeutanaca cuieta matine. Cana'avatücateitüni muxapaü. Cupaü tiniuxaxatacaitüni.

¹² Yeutanaca matüari müyüanecai heiserie que mürexeiyacai, 'icü naimecü yaxecüa catiniyurieneni hüxiena 'uuetü. Nicuyuitüani cuie, müme cuiepa memütamata nivarucuyuitüani nenevieri memipitüanicü mücü yeutanaca matüari müyüanecai, que mü'ane manayehüiya müximetü quepaucua mütiucuinixü.

¹³ 'Inüari püvevie mamarivaveme, tai 'aitüatü taheima macanenicü cuiepa teüteri me'ixeyacacu.

¹⁴ Cuiepa memütama tiniva'irüviyani müireme 'inüari pitüarietü, yamütiyurienenicü yeutanaca hüxie 'uuetü. Müpaü tinivaruta'aitüani cuiepa memütama 'üquisica memütavevienicü yeutanacapaü tiyuxexeyame, que mü'ane

manutanierixü sepa 'ixiparacü mütiucuinixü, mücüpäü 'aneme.

15 Hicü müpaü catiniupitüarieni 'iyari mipitüanicü yeutanaca 'üquisicayari, mücü müticuxatanicü yeutanacapaü tiyuxexeyatü, müpaü müti'aitanicü memücüi'ivacü queyupaümetü nenevieri memüca'ipitüa yeutanaca 'üquisicayari.

16 Hicü müpaü tinivaruta'aitüani türi 'uquiravesixi yunaime, memeuca'u memümamave, müme memüyünü'a müme vaüriyarica memüte'uximaya yunaime, yumamasie yuserieta memü'inüaritüarienicü yucanata.

17 Tevi püca'yüve tixaütü mütinanenicü mütituanicü me xüca ca'inüaritüarieveni, ra'utü que mütiteva yeutanaca, que müti'inüasie terüvaricaya 'inüariyari nusu.

18 'Icücü yapüretimani, que mü'ane 'aixüa müremu'u que'iti'inüata yeutanaca 'inüasicaya. Tevi müpaü catini'inüasieca que mütiteva. 'Inüasicaya 'ataxeime sienituyari heimana haica teviyari heimana 'ataxevi canipaümeni.

14

Mümüiremete vanüavari

1 Mericüsü 'ana neneutaniere. Camüsü mücü Muxa Nunusi mana navecaitüni yemurisie Siyuni mütitevasie. Hamatüana mana meniti'ucaitüni xei sienituyari miriyari heimana huta teviyari miriyari heimana nauca miriyari meyupaümetü, yucanata mete'a'utücaitü mücü que mütiteva, 'uqiyarieyata que mütiteva.

2 Yuariya neniu'enieni muyuavisie haineme, ha 'amüpapau ti'eniüriücüme, türanari mütürücaüyepau ti'eniüriücüme. Yuariya nemu'eni, canarivivamete vacuicari canihücütücaitüni.

3 Cuicari mühecua menicuicacaitüni mana meti'utü 'uveni hüxie, yunaucatü memayeneniere vahüxie, 'uquiravesixi vahüxie. Xevitü pücaýüvecai meitimanicü mücü cuicari, müme xei sienituyari miriyari heimana huta teviyari miriyari heimana nauca miriyari memüyupaümecai xeicüa mepimaicai, queyupaümetü memutixünarie me'utinanaýaca cuiepa memütama vasata.

4 Müme mecanihümetüni memücaýusevixima 'ucaravesixi mevaveiyatü, mepücaxuriquitüca. Müme mecanihümetüni memeveiya mücü Muxa que mütimie. Teüteri vasata meputinanaýa memütixünarienicü, Cacaýyari nivesicaya Muxa nivesicaya memacü necü.

5 Vateta 'itarica pumave, vahesie pücarahüiva.

Niuqui tuayamete haica niuquiyari memü'atüa

6 Hicü xeime neniuxeiya niuqui tuayame muyuavi hixüapa haviecame. Niuqui 'aixüa manuyüne yuheyemecü mücuxaxasiva nexeyacaitüni yamütivataxatüanicü cuiepa memütama, yunaime teüterixi yunaime nuivarite naime niuquicü memutiniuca naime cuiepa quiecatari.

7 Müpaü nainecaitüni carima, Xequeteneuyehüvirieca Cacaýyari, ve'eme xequene'erieca. Tucari canaye'ani müvatahüavecü 'isücametütü. Nenevieri xequenepitüaca que mü'ane mitivevi muyuavi cuie haramara haixate.

8 Hutariecata niuqui tuayame 'utümana niemiecaitüni müpaü 'utaitü, Quiecarì mümarive niuca'unarieniri Vaviruniya quiecarìyari. Yaxeicüa 'ucapaü yuvinu que mütiva'itüa memü'axenicü memicumaüvanicü, mana quiecatari meniva'itüacaitüni yunaimè nuivarite memühecarienicü. Hicürixüa vaquiecarì niuca'unarieni.

9 Hairiecata niuqui tuayame va'utüma niemiecaitüni ya'utaitü carima, Que mü'ane nenevieri mipitüa yeutanaca, que mü'ane nenevieri mipitüa 'üquisica hepaüna mütüyuxexeiya, que mü'ane mitanaqui'erie seyuya yucanata yumamasie,

10 mücü nenu'iemücü Cacaüyari vinuya mucaturiva tecüxitana canütüarievëtü, yapüretimani que mütiha'a Cacaüyari quepaucua mücü mihecani. Cani'uximatüariemücü taicü 'asupürecü Cacaüyari niuqui tuayametemama vahüxie Muxa hüxie.

11 Yamete'uximatüariecacu cuauniyari yuheyemecü petineicani. 'Uxipiya mepücahexeyani tücaricü tücaricü queyupaümetü nenevieri memipitüa yeutanaca, müme nenevieri memipitüa 'üquisica hepaüna mütüyuxexeiya, memitanaqui'erie seyuya que mütiteva ra'ucacu vahesie.

12 Müpaü metemaitü mepüte'uca'enivani Cacaüyari teüterimama, müme yamemütecahu Cacaüyari que müti'aita yuri memüte'erie Qesusisie.

13 Hicü xeime nenu'enieni müpaü hetaineme taheima, Müpaü quetineu'ütüa, 'Aixüa mecani'itüariecacuni müme Ti'aitamesie meteviyatü memücuini hicü 'uxa'atüni varie.

Hü, naineni 'Iyari, meni'uxipiecacuni que memüte'u'uximayacai. Tita memüte'uyuri pümasiücünü sepa haque meme'uva.

Cuiepa que mütiucaxirie

¹⁴ Hicü neneutaniere. Camüsü haivitüri mütuxa 'acananierecaitüni. Haivitüri heima nacateitüni que mü'ane Yuri Tevipaü mütiyuxexeyacai, yumu'usie huru mumayari 'anamatü, yumamasie huxa mataxicaunicai 'acuetü.

¹⁵ Hicü xevitü niuqui tuayame tuquita 'ayeneca nitahivieni que mü'ane haivitüri heima macatei, müpaü 'utaitü carima, 'Ahuxacü queneucaxica. Tucari naye'ani xirica, türicu müsese'icü cuiepa.

¹⁶ Hicü haivitüri heima 'acaitü yuhuxacü cuiepa necuxini. Cuiepa nacuxirieni naitü.

¹⁷ Hicü xevitü niuqui tuayame nivayeneni tuquita muyuavisie. Mücüta huxa mataxicaunicai nacuecaitüni.

¹⁸ Xevitiüxa mürayutimavatüresie neyeyani niuqui tuayame heiserie mexeyacai tai hepaüsita. Carima nitahivieni que mü'ane huxa mataxicaunicai macuecai ya'utaitü, 'Ahuxa mataxicaunicü queneucuxeüri caxie tacariyari cuiepa. 'Ari caxie caniuticuacuaxeniri.

¹⁹ Hicü mücü niuqui tuayame yuhuxacü nicuxeürieni caxie cuiepa. Caxie pünameta 'amüyevata neicaxürieni, 'inüari mayanicü Cacaüyari que mütiha'a.

²⁰ Hicü caxie pünameta mieme niutiquestinarieni quiecarı tesie. Xuriya nivayeneicacaitüni caxie pünameta, cavayasixi vapirenupaü suitü, haica sienituyari heimana xei teviyari quirumeturuyari 'acuyeucacu.

15

*'Atahuta cuiniyayari 'atahutatü memi'atüa ni-
uqui tuayamete*

¹ Mericüsü xeime 'inüari neniuxeiya muyuavisie mariveme tiyühüxiatüvame. Niuqui tuayamete nenivaruxeiya 'atahutame 'atahuta cuiniyayari memexeyacai 'imatürieca miemete.

² Hicü haramarapaü 'aneme nepuxei xicüripaü tiyuxexeyame tai nücame. Mümeta nepüvaruxei meme'ivaxü yeutanaca, meme'ivaxü üquisica hepaüna mütiyuxexeyacai, meme'ivaxü seyuya 'inüasicaya cümana mü'inüasie que mü'ane mühücü. Xicüri haramarayari tesita meniti'ucaitüni harupa me'u'ütü Cacaüyari menüavatü.

³ Muisexi Cacaüyarisie mieme ti'uximayatü que mütinüavacai, Muxa que mütinüava, müpaü mete-niucucacaitüni müpaü me'utiyuatü,

Que pemütiyuriene

Pepümarive

Pepüti'ahüxisiyatüvame

Ti'aitame Cacaüyari

Nai pemüti'aita.

Heiseriemecü yapeticamietü

Yuri pehaitü 'apepuyeica,

Nuivarite tiva'aitüvame.

⁴ Yunaitü mepümateheuyehüvirieca Ti'aitame,

Visi mepümatexatani

Que mü'ane pemühücü.

'Ecü 'axaütame pepüpasie,

Yunaitü nuivarite meni'axüacuni,

Meniyuneneviecacuni

'Ahüxie meti'utü

Mümasiücücü

Tita pemütiyuriene
Heiseriemecü yapeticamietü.

⁵ Mericüsü 'ana neneutaniere. Haque masi yemecü mepasie tuqita muyuavisie, haque Cacaüyari mehecüasie, mana tineuyepiyani.

⁶ Tuqita menayenexüani niuqui tuayamete 'atahutatü memi'atüa 'atahuta cuiniyayari. Rinu 'ixuriquiyari mü'itiyacai müxavatücai mepanacatütücatei, yutavisie huru hüiyameyaricü mepühüatücatei.

⁷ Hicü yunaucatü memayeneniere, xevitü mücü nivaruhanitüani niuqui tuayamete huru xacüyari 'atahutame haxüa hüpüneme, Cacaüyari yuheyemecü mayeyuri que mütiha'a 'inüariyari.

⁸ Hicü tuqita cüsi niutahüne, Cacaüyari que mütimarive que mütitürücaüye 'inüariyari puyü cüsiyari. Xevitü pücaüveci tuqita meutahanicü mexi catiparivecai 'atahuta cuiniyayari, 'atahutatü niuqui tuayamete memi'atüa.

16

Haxüa que memüte'upitüarie xacürüte müpaü tihüpüneme

¹ Mericüsü xeime neniuenieni carima 'utaniucame tuqita müpaü tivacühüaveme niuqui tuayamete 'atahutame, Mana xequenehu, cuiempa xequeneucatuaxüa 'atahuta xacüyari Cacaüyari haxüaya mühüpüne.

² Hicü mexüacame neyani. Neicatuani yuxacü cuiempa. Hicü teüteri memüte'a'utücatei yeutanaca seyuyacü nenevieri memipitüacai 'üquisica yeutanacapaü mütiyuxexeyacai, müme cuini mieme 'axa 'anemecü meniuti'esata.

³ Hicü 'utümana mieme neicatuani yuxacü hara-
marasie. Xuriya nayani müqui xuriyayapaü
'anetü. Yunaitü memayenieniercai meniucui
haramarasie memü'uvacai.

⁴ Hicü hairieca mieme neicatuani yuxacü
hatuxametesie haixatesie. Mücüta xuriya nayani.

⁵ Hicü mücü niuqui tuayame hacü
mühürütüaricai neniü'enieni müpaü
'utaineme, 'Ecü 'apemuyeicacai 'apemuyeica
pemüpasie, heiseriemecü pepütüyurie müya
pemütivamari'itüacü.

⁶ 'Ateüterima vaxuriya niucamete vaxuriya
memutiyeurixücü, 'ecüta xuriya pepüvaru'itüa.
Müpaü pütüinaquixü vahesie.

⁷ Xeimeta neniü'enieni mürayutimavatüresie
müpaü 'utaineme, Hü, Ti'aitame Cacaüyari
nai pemütü'aita, yuri pehaitü heiseriemecü
yapeticamietü pepütü'amari'itüva.

⁸ Hicü naurieca mieme neicatuani
yuxacü tausie. Tau müpaü catiniüpütüarieni
müvativarücanicü teüteri taicü.

⁹ Teüteri menitivariquecaitüni cuini mieme,
peru meniseviximacaitüni que mü'ane Cacaüyari
mühücü, 'axa me'utiyuatü hepaüsitana heiserie
mexeyacaicü müpaü mütivacuiniyatüanicü.
Mepücatehayevacai que memüteyuriecäi,
mepücayuvaüriyacai ve'eme memü'eriecacü.

¹⁰ Hicü 'auxüvirieca mieme neicatuani yuxacü
yeutanaca 'uvenieyasie haque müre'aita. Nais-
arie müra'aitacai nacuyüre. Teüterimama yuneni
menicunquevecaitüni müvarucucinecaicü 'ana.

¹¹ Cacaüyari muyuavisie macave mecanisevix-
imacaitüni 'axa me'utiyuatü hepaüsitana, mücü

müvarucitücateicü memeu'esatücateicü. Peru mepücatehayevacai que memüteyuriecail.

¹² Hicü 'ataxevirieca mieme neicatuani yuxacü hatuxame 'amüpasie 'Eupürate mütitevasie. Ha mana niucavani macuha'arisienicü te'aitamete vahuye tau manatineicasie miemete.

¹³ Hicü necanivaruxeiya cacaüyarixi yuhaicame memüca'itiyatücatei, temusi vahepaü me'aneneme, cu teta yeutanaca teta tixaxatame müti'itavacai teta me'ayenexüacu.

¹⁴ Müme cacaüyarixi 'axa memü'anene va'iyarite mecanihümetüni. Marivemecü metenyuriecaitüni, meneutayeixüani yunaime cuiepa memütama teva'aitüvamete vahesüa, memüvacuxeürienicü cuyacü, mücü tucari mümarive 'aye'ayu que maine Cacaüyari nai ti'aitame.

¹⁵ Mücü müpaü paine, Neuxei, tinavayame mü'axepaü nepunuani. 'Aixüa pü'itüarieni que mü'ane müyühütüa, que mü'ane müha'arisie yu'ixuriqui mücavaune capa mavetü 'uyeicanicü 'uxa'a varie me'ixeyacacu que mütiyuteviya.

¹⁶ Mericüsü teüteri menivarucuxeürieni haque 'Arümaquetuni mütiuyeteva Hepürayusixi teüteriyari vaniuquicü.

¹⁷ Hicü 'atahutarieca mieme neicatuani yuxacü 'ecapa. Hicü muyuavisie niuqui nivayeyani tuquita 'uveni manuvesie carima 'utaitü, Canaye'aniri.

¹⁸ Caniucumerücacaitüni necuyuanecaitüni necutüRARÜcacaitüni. Cuie carima niutayuani, que mücatitayuavecai quepaucua tevi cuiepa 'ucaitü matüa hicüque, cuini mieme tiutayuatü nayani.

19 Hicü quiecarì 'amacuyeva haicacüa niutitare. Hipame nuivarite vaquiecarite caniucaxürìeni. 'Ana Cacaüyari Vaviruniya quiecarì mümarive quiecatari pücavarutatümayaxü, masi yutecüxita mieme yuvinu nivaru'itüani yuhaxüa.

20 Naitü cuie haramara hixüapa mayema niyupata, yemurite niutimamavere.

21 Teüteri vahesie niucaxürìeni te nauca haxuyayari rahetetücaitü. Teüteri meniseviximacaitüni Cacaüyari 'axa me'utiyuatü hepaüsítana, te 'acaxürìecu memüte'ucuinixücü cuini mieme.

17

'Uca mümari'itüarieni

1 Mericüsü 'atahutatü niuqui tuayamete 'atahuta xacüyari memexeyacai, xevitü mücü 'aura canayani. Müpaü canetiniutahüave, Qenaye'a. Nepümasixeisitüani que mütimari'itüarieni mücü 'uca tuminicü müyuvitünüa marivetü, hatuxame 'amüpa tesita 'acaitü.

2 Mücü menicumaüvacaitüni cuiepa te'aitamete cava'üyatücacu. Vinuyacü cuiepa memütama menitarüvecaitüni, mücü yuvitünüacacu.

3 Hicü 'Iyari nesi'uviyacu mücü canenevitüni macumavesiepai. 'Uca neniuxeyia yeutanaca meutaüraüyesie 'acaime. Yeutanaca naisarie hesiena püra'ucai 'axa que mütitevacai yuseviximatü. 'Atahuta mu'uyari tamamata 'avayari canexeyiacaitüni.

4 'Uca taüraüyeme xureme panacatücücai. Hurucü tetexi visi müraye'arücü perüracü püquemaritüariecai. Huru tecüxiyari pahanacai yumamasie hüneme. Pü'inüarieyatücai que

mütüyuseviximacai que mücati'itiyacai müpäü tiyuvitünütü.

⁵ Canatana que mütitevacai na'ucaitüni 'üquisica mü'aviecü, Vaviruniya quiecarî 'amacuyeva, 'anuyütü, Cuiepa miemete tuminicü memüyuvitünüa, yunaitü memüyusevixima, 'icü pühücü vavarusi, 'anuyütü.

⁶ Hicü mücü 'uca neniuxeiya tavecame Cacaüyari teüterimama vaxuriya 'anu'ieca, müme memüyuhecüatacai Qesusisüa memiemetetütü vaxuriya 'anu'ieca. Hicü ne'ixeyatü cuini mieme neni'iyarixiecaitüni.

⁷ Niuqui tuayame müpäü canetiniutahüave, Titarisü peti'iyarixie. Nepümatihecüatüani 'avie niuqui 'uca hepaüsita yeutanaca metücü 'atahuta mu'uyari tamamata 'avayari mexeiya hepaüsita.

⁸ Mücü yeutanaca pemüxeiya, mücü 'aniuyeicacaitüni, hicü 'apüca'uyeica. Meucatevasie vatineme, püyemie müca'unarienicü. Cuiepa memütama queyupaümetü memüca'acayasarie cuie munetüariapai xapasie tucari memexeiya manuyünesie, müme meni'iyarixiecacuni quepaucua memixeiya mücü yeutanaca 'amuyeicacai, hicü 'amüca'uyeica, mayeneni.

⁹ 'Üquisica 'ipaü cani'aneni meitimanicü que mü'ane 'aixüa müremu'u mütimaive. 'Atahuta mu'uyari, mücü 'atahuta yemuriyari canihücütüni hesiena maca 'uca.

¹⁰ Te'aitamete 'atahutatü mecanihümetüni meta. Yu'auxüvitü menacaxürieniri, xevitü 'apuyeica, xevitüta pücueviya pücanuave cuxi. Quepaucua munuani, peuyevese 'esiva yamüreuterecü xeicüa.

¹¹ Mücü yeutanaca 'amuyeicacai 'amüca'uyeica,

mücü 'atahairieca mieme canihücütüni müme. 'Atahutatü vahesüa canimiemetüni. Caniyemieni müca'unarienicü.

¹² Tamamata 'avayari pemuxei, mücü tamamata te'aitamete mecanihümetüni. Mete'aitatü mepüca'isutüavave cuxi. Heiserie mecanitanaqui'ericuni xei hurayari memüte'aitanicü yeutanacamatü.

¹³ Müme va'iyari caniyuxevini. Yütürücariya mecaniyetuiriecuni yeutanaca vatürücariya mexeiyanicü, heiserie mexeiyanicü müme heiserie memexeyapaü.

¹⁴ Cuya meniveviecuni Muxa me'aye'unietü. Muxa nivara'ivamücü cusiyarite müvacusiyaricü te'aitamete mütiva'aitüvamecü. Müme hamatüana memü'uva meputa'inierie mepanayexeiyarie yamepütecahu.

¹⁵ Hicü müpaü netiutahüavixü, Ha pemuxei haque meca 'uca müyuvitünüa, mücü nuivarite mecanihümetüni mümüiremete teüterixi niuquitecü memutiniuca mepühüme.

¹⁶ Tamamata 'avayari pemuxei, yeutanacata, 'axeicüa mecaniti'uxive'eriecuni 'uca müyuvitünüa. 'Ucu'eirivame menayeitüacuni maveme. Menitacuaicuni vaiyarieya, menitaiyacuni taicü.

¹⁷ Cacaüyari müpaü pütiva'iyaritüani müpaü memüteyuriecacü mücü püta que mütiyuriemücü va'iyari yuxevicacu me'ipitüacacu yeutanaca mücü püta müti'aitametünicü vahesie mieme. Müpaü meteyurieyu catinaye'atüariemücü nai Cacaüyari que mutayü.

¹⁸ 'Uca pemuxei, mücü quiecarı mümarive canihücütüni haque cuiepa te'aitamete

meme'aitüarie.

18

Vaviruniya que mütiuca'unarie

¹ Mericüsü 'ana nenixeiya xeime niuqui tu-ayame taheima 'acamiecame cuini mieme heiserie mexeyacai. Cuiepa canacuhecüare 'iya marivecacu.

² Hicü türücaüyemecü niutahiva müpaü 'utaitü, Quiecarari mümarivecai niuca'unarieniri Vaviruniya. Cacaüyarixi 'axa memü'anene vaqui nayani, yunaitü 'iyarite memüca'itiatüca, yunaitü viquixi memüca'itiatüca yunaitü memü'uxive'eriva vatesariya ratüa.

³ Yaxeicüa 'ucapaü yuvinu que mütiva'itüa memü'axenicü memicumauvanicü, mana quiecatari yunaimenüivarite meniva'itüacaitüni cümana memühecarienicü. Cuiepa te'aitamete menicumauvacaitüni cava'üyatücacu. Tet-uayamete cuiepa miemete meheuca'utü menayuyeitüacaitüni visi 'ane müyupitüacaicü 'anayuhayevamecü.

⁴ Hicü neni'enieni xeime müpaü mainecai taheima, Quiecarisie xequenevayecüni neteüterima 'acu, xehesieta rahüiyanicü tita 'axa memüte'uyuri mana quiecatari, xemücate'ucacucuinenicü 'iya que müticuine.

⁵ Tita 'axa mütiuyuri niucuxeüriyani muyuavisiepaütü. Cacaüyari püca'itatümai que mütiuyuri heiseriemecü yacaticamietü.

⁶ 'Axequetenapiniri que mürapicai. Hepaüna capaümeme masi tavari cuxi 'axequetenapiniri müpaü mütiuyuricü. Tecüxitana haque

meinütüacai yuvinu tavari cuxi yaxequeteneutanütüiri.

⁷ Marivetü que mürayuyetitüacai visi 'ane que mütiyupitüacai, yaxeycúa 'uximatüarica heiverica xequenepitüaca. Yu'iyarisie müpaü paine, 'Ena neti'aitametütü 'enepuca. Necarecacünatü nepüca'ayani, heiverica nepücahexeyani.

⁸ 'Ayumieme cuiniyaya xei tucarisie caninuamücü, müyacü cuiniyacü hacacü püpütüarieni. Taicü nitataiyariemücü. Canitürücaüyeni que mü'ane mitamari'itüani ti'aitametütü Cacaüyaritütü.

⁹ Hicü cuipea te'aitamete queyupaümetü memicumauvacai cava'üyatücacu hamatüana visi 'ane memüyupitüacai, müme meniutisuanacuni meyuheiverietü mehe'erivatü quepaucua memixeiya cuauni 'atineicame tataiyarieximecacu.

¹⁰ Memamatü müpaü müti'uximatüarieximecü, teva meniti'uicuni müpaü me'utiyuatü, Xüa 'ui, xüa 'ui, yapaucua quetiumari'itüarie Vaviruniya quiecaro marivetü türücaüyetü.

¹¹ Tetuayamete cuipea miemete mecaniutisuanacuni meyuheiverietü mehe'erivatü, müpaü metemaitü, xevitü tavari püca'inaneni va'icate.

¹² Meneiye'icatacaitüni mana huru me'atüvatü pürata tete müraye'arü perüra rinu 'ixuriquiyari 'ixuriqui mütataüravi sera 'ixuriquiyari 'ixuriqui müxuxure, naime cüye visi mu'üa, naitü mutiveviya herepanite tameyaricü, naitü mutiveviya cüye müraye'arücü, tepüa müxeta tepüa mümerücavi marümuri teteyari

¹³ canera visi mu'uatüca 'üca mixaxi rivanu

vinu viya harina türicu vacaisixi muxasi cavayasixi caxetate teüteri, teüteri va'iyarite meta.

14 Müpaü meputiyuaneni 'ana, Tita pemütihive'eriecai 'a'iyarisie cuacuaxicacu, 'ahesüa caniumaveni. Xavatütü marivetü naitü tiniutatümaiarieni 'ahesüa. Yuheyeme pütiumaveni.

15 Müme memituacai müya 'aneneme, müme meheuca'utü memayuyeitüacai cümana, yunaitü tevapai meniti'uicuni memamatü müpaü müti'uximatüarieximecü, me'utisuatü meyuheiverietü

16 müpaü me'utiyuatü, Xüa 'ui, xüa 'ui, yapaucuaque pumaveriyari quiecarı marivetü. Rinu 'ixurıquiyari 'ixurıqui mütataüravi müxuxure nanacatüücaitüni, yuquemarıtüatü hurucü tetexi visi müraye'arücü perüracü.

17 Xei hurayarisie niutimavere cui que müreucavecai.

Naviya nü'avamete, yunaitü naisarie memü'axe naviyasie meyetetü, naviya vequemete, queyupaümetü haramarasie memüte'ivacai, mümeta tevapai meniti'ucaitüni.

18 Me'ixeyatü cuauni 'atineicame tatai-yarieximecacu meniutihivacaitüni müpaü me'utiyuatü, Haquevasü xevitü quiecarı mücü 'amacuyeucaipaü'aretü.

19 Tumuanari meneutivivivacaitüni yumu'usie me'utisuatü meyuheiverietü müpaü me'utiyuatü, Xüa 'ui, xüa 'ui, yapaucua que tumaveriyari quiecarı marivetü. Mana meheuca'utü menacüne yunaitü naviyasixi memüvarexeiya haramarasie, mücü vaüca mürexeiyacaicü.

20 Muyuavisie xequeneyutemamavieca xehe'erivatü. Cacaüyari teüterimama, nü'arisixi texaxatamete yunaitü xequeneyutemamavieca. Cacaüyari 'imari'itüatü nixehecüatani heiserie xemexeyacü xeme.

21 Hicü niuqui tuayame mütürücaüye nenutuni tete matapaü necame. Haramarasie neicahüani müpaü 'utaitü, Yaxeicüa carima tinica'unariemücü Vaviruniya quiecarı mümarive. Tavari 'uxa'a varie pacumaveni.

22 Canarivivamete xavererusixi cürautavivamete cuxineta hüsivamete mepüca'enierieni 'ahesie. Naime tevevivamete mepücaxuaveni 'ahesie. Tüxüme püca'enierieni 'ahesie.

23 Cüxeme 'ahesie pücacüxeniri. Neneüqueme viquivame vaniuqui püca'enierieni 'ahesie. 'Ahesüa quiecatari memütetuacai cuiepa memütama va'isücate mecanihümetücaitüni. Peti'aquevayacacu meteni'irüviyariecaitüni yunaitü nuivarite.

24 Mana mücü quiecarisie masiücütü nayani texaxatamete vaxuriya mutayeuricü Cacaüyari teüterimama vaxuriya mutayeuricü, yunaitü cuiepa memucui'ivaxü vaxuriya mutayeuricü mana.

19

1 Mericüsü 'ana neni'enieni yuariya yumüireme teüteri vaniuquipaü ti'eniürücüme türücaüyeme. Müpaü meniütüyuanecaitüni muyuavisie, 'Aixüa xequeneütüyuaneni Cacaüyari hepaüsita. Pütüyuvicueisitüvame püve'eme pütürücaüye tacacaüyari.

2 Yuri haitü heiseriemecü yaticamietü pütiumari'itüva. Nitamari'itüani mücü 'uca mümarivecai tuminicü müyuvitünüacai, que mü'ane müvaseviximacai cuiepa memütama yuvitünüatü. Cacaüyari 'apürepiniri 'uca metayeuricü teüterimama vaxuriya.

3 Hicü hutarieca müpaü meniutiyuani, 'Aixüa xequeneutiyuaneni Cacaüyari hepaüsita. Camü, cüsi yuheyemecü nivatineicani mana.

4 Hicü 'uquiravesixi xei teviyari heimana yunaucame vahamatü yunaucatü memayene-niere meniutihüxima'uni yunaitü. Nenevieri mecanipitüani Cacaüyari 'uvenisie 'acaicu müpaü me'utiyaatü, Niuqui canise'ini. 'Aixüa xequeneutiyuaneni Cacaüyari hepaüsita.

5 Hicü niuqui nivayeneni 'uveni manuvecaisie müpaü 'utaitü,
 'Aixüa xequeneutiyuaneni
 Tacacaüyari hepaüsita
 Yunaitü 'iparevivametemama
 Yunaitü xemüteheiyehüviri
 Türi 'uquiravesixi yunaitü.

Neüquiya 'ixüarariyari Muxa mivevie

6 Hicü mümüremete vaniuqui neniuenieni. Ha 'amüpaü pütienüriücücai, türanari mütürücaüyepaü. Müpaü mecaniutiyuanecaitüni, 'Aixüa xequeneutiyuaneni Cacaüyari hepaüsita, Ti'aitatü matüacü Ti'aitame mütacacaüyari Nai müti'aita.

7 Tequetatemamavieca
 Temavierica tequehexeiyani

Visi tequete'ixatani

Maye'acü Muxa mütineüquecü.

'Üyaya puyucuha'aritüa.

⁸ Caniupitüarieni rinu 'ixuriquiyari

Müxavatü mü'itiya manacatünicü.

Rinu 'ixuriquiyari cani'inüaritüni, tita memüteyurie heiseriemecü yametecahutü Cacaüyari teüterimama va'inüariyari.

⁹ Hicü müpaü pünetiutahüavixü niuqui tuayame, 'Aixüa mecani'itüarieca müme memuta'inierie 'ixüararipa, Muxa neüquecacu. Müpaüta nerahüave, 'Icü Cacaüyari niuquieya müyuri canihücütüni.

¹⁰ Hicü hetüana neniutihüximaqueni nenevieri ne'ipitüanique. Müpaü nerahüave, Quetineuhayeva. 'Ahepaü necatini'uximayatametüni ne, 'a'ivama memüyuecüata Qesusisüa memiemeteütü vahepaü nepüti'uximaya. Nenevieri quenepitüaca Cacaüyari püta. Que mü'ane müyuecüata Qesusisüa miemetütü, mücü 'iyari canipitüarieca Cacaüyari texaxatametemama vahepaü.

Que mü'ane cavaya meutuxasie macatei

¹¹ Mericüsü muyuavi neniuxeiya reutenime. Cavaya meutuxa mana niuvecaitüni. Que mü'ane hesiena macatei Yamüticamie catinitevacaitüni, Yuri Maine titevatü. Heiseriemecü yaticamietü catiniyumari'itüvametücaitüni caniyumienecaitüni.

¹² Hüxiteya tai mütacapaü pütüyuxexeyacai, yumu'usie müireme muma nanamanacaitüni. Que mütiteva naye'ucaitüni hesiena, peru

xevitü 'asipücatimaicai que mütiteva, 'iya xEICÜA yapütimaicai.

¹³ 'Ixuriqui xuriyacü müxure nanacatüçucaitüni. Cacaüyari Niuquieya catinitevaca.

¹⁴ Cuyaximama muyuavisie miemete meneveyacaitüni 'utümana cavayasixi memeutuxa vahesie me'utetü, rinu 'ixuriquiyari mütuxa mü'itiya me'anacatütücaitü.

¹⁵ Tetana niyeneicacaitüni 'ixipara meutixicacaunicai cümana müvativitenicü nuivarite. Pütiva'aitüa tepüa 'isüyari 'acuetü. Mücü canihücütüni que mü'ane mitiquesina caxie pünameta mieme, 'inüari vevienetü Cacaüyari nai müti'aita que mütiha'a que mütivaheca.

¹⁶ Camixayasie teurieyasie müpaü püre'uxacai que mütiteva, Te'aitamete Tiva'aitüvame titevacacu, Cusiyarima Vacusiyari titevacacu.

¹⁷ Mericüsü xeime neniuxeiya niuqui tuayame tausie 'uveme. Carima niutahiva müpaü tivacühüavetü yunaime viquixi muyuavi hixüapa me'avüximecacu, Xequenacüni, xequeneyucuxeürie, Cacaüyari 'icuai püvevieni vaücava.

¹⁸ Xequetenecuaca te'aitamete vavaiyari, cuyaxi va'uquiyarima vavaiyari, memütürüçavi vavaiyari, cavayasixi vavaiyari, müme vahesie memutecai vavaiyari, yunaitü memüyünü'a memüte'uximayatamete türi 'uquiravesixi yunaime vavaiyari.

¹⁹ Hicü yeutanaca neniuxeiya, cuiempa te'aitamete vacuyaxima me'üarime. Yunaitü meniyucuxeürieximecaitüni memüyutacuinicü me'eye'unietü que mü'ane cavayasie macatei

cuyaximama mevaraye'unietü.

²⁰ Hicü yeutanaca niuviyarieni, hamatüanata tixaxatame müti'itavacai niuviyarieni, que mü'ane 'inüari mütimeviecai yeutanaca hüxie cümana mütiva'irüviyacai müme memitanaqui'eri yeutanaca seyuya müme nenevieri memipitüacai 'üquisicaya hepaüna mütiyuxexeyacai. Mücü yuhutatü me'ayenenieretü meneucaxüriyani haracuna müta'asie 'asupürecü müta'asie.

²¹ Hipatü yunaitü meniucui'iva 'ixipara vayene-icacacu que mü'ane cavayasie macatei tetana. Yunaitü viquixi meniutihuxani vavaiyaricü.

20

Xei miriyari viyari

¹ Mericüsü niuqui tuayame neniuxeiya muyuavisie 'acamiecame yavi 'acuecame para mürevatiyepienicü meucatevasie, carena caunariyari 'amüpa 'ahurietü yumamasie.

² Hicü mücü cu niuviya meripai mümieme Cauyumarie mühücü Satanaxi mühücü. Canecuvieni xei miriyari viyari.

³ Meucatevasie heicahüaca nenunani, quite-niena niseyumani, mücativa'irüviyanicü nuivarite mexi cataparivecai xei miriyari viyari. 'Anaque neuyeveca müxünarienicü yapaümexa.

⁴ Hicü te'aitamete va'avenite neniuxeiya mana 'a'ucame. Hesiena menayaxe müme heiserie memupitüarie. Mecani'isücatetücaitüni que memüte'upitüarie. Hicü hipameta neni-varuxeiya, müme vamu'u manutivitequietüca memüyuhecüatacaicü Qesusisüa memiemetetütü,

Cacaüyari niuquieya memücuxatacaicü yeutanaca nenevieri mecapitüatü hepaüna 'aneme meta 'üquisica, seyuya mecanaqui'erietü yucanata yumamasie, müme va'iyarite neniuxeiya. Müme me'anutaneniereca, Cürisitumatü te'aitamete menacüne xei miriyari viyari.

⁵ Hipatü müquite mepüca'anutanenierixü cuxi 'ana, xei miriyari viyari 'utaparecuque menanutaneniere 'imatüremete. Que memüte'anucu'uitüarie haitürüvemete, matüari mieme catinitevaca.

⁶ 'Aixüa cani'itüaricamücü, canipasiecamücü que mü'anesie mütinaque matüari miemecü manucuquenicü. Vacucuyame heiserie pücahexeiyä vahepaüsita hutarieca memücuinicü, müme masi mara'acate mepühümetüni Cacaüyarisie miemete Cürisitusie miemete. Hamatüana te'aitamete mehümetütü mepüte'aitani xei miriyari viyari.

⁷ Mericüsü quepaucua mütapare xei miriyari viyari, Cauyumarie nixünariemücü manutahüiyasie.

⁸ Püvatineni mütiva'irüviyanicü nuivarite taserieta ta'utata tahixüata tasutüapai memetitei cuiepa, Cuquitari Macuquitari yunaimé. Nivacuxeüriemücü memüyutacuinicü haramara tesita miemepaü xiücaripaü meyupaümetü.

⁹ Hicü cuie 'amacuyevasie meneutiyunixüani. Quiecarü münaqui'eriva 'aurie menicutecaitüni Cacaüyari teüterimama memütihipitecaisie, peru tai nacaneni muyuavisie nivarutixüsütüani müme.

¹⁰ Que mü'ane mütiva'irüviyacai Cauyumarietütü mana neucahüiyani haracuna 'asupürecü müta'asie, haque yeutanaca tixaxatame

müti'itavamatü memüyetecai. Tucaricü tücaricü meni'uximatüariecacuni yuheyemecü.

'Uveni mütxa hüxie memuhapanie 'isücame müvatahüavecü

¹¹ Hicü ti'aitame 'uvenieya neniuxeiya 'amüpa mütxa. Que mü'ane hesiena macatei mexeyatü cuie muyuavi naitü niyupataxüani hüxiena memücatitenicü. Vahuyeri pumavecai muva memücatitenicü.

¹² Hicü müquite nenivaruxeiya 'uquiravesixi türi yunaime, 'uveni manuvecai hüxie meti'ucame. Xapate niutiverarieni. Xevitüta niutaverarieni xapa haque memacayasarie müme tucari memexeiya. Hicü müquite meniuta'ivaviyarieni que memüte'uyuri hepaüsita que müre'uxacai xapatesie, müpaü meteniupitüarieni.

¹³ Mana müquite menivayecüne haramarasie memüyetecai, Tacucuyamesüa, Müquite Vahüvemesüa menivayecüne müquite mana memüyetecai. Yuxexütü me'uta'ivaviyarieca que memüte'uyuri hepaüsita, müpaü meteniupitüarieni.

¹⁴ Tacucuyame caneucahüiyani haracuna müta'asie Müquite Vahüveme 'üaritü. Müpaü que memüte'ucui'ivaxü müme, hutarieca müya catinitevaca.

¹⁵ Que mü'ane müca'acayerie xapasie tucari mexeiya manuyünesie, mücüta haracuna müta'asie caneucahüiyani.

21

Muyuavi mühecua cuie mühecua

¹ Hicü muyuavi mühecua cuie mühecua neniux-eiya. Meripai mieme muyuavi meripai mieme cuie neutayeixüani, haramara püca'aniercai.

² Cacaüyari quiecarieya Querusareme mühecua neniuxeiya muyuavisie 'acamiename, Cacaüyari manucasie 'acamieme, ha'arisiecame viquivame que mürequemarie yücünasie mieme. Ne Vanitütü necanixeiya.

³ Hicü neni'enieni que mü'ane carima müpäü mutayü muyuavisie, Hicürixüa Cacaüyari teüteri vasata nitaquimücü, vasata 'ucaitü nayeimücü. Teüterimama mecanihümetücacuni, mücütütü ni-vateütacamücü vacacaüyaritütü.

⁴ Naime va'ucai cana'itiexüamücü vahüxita. Tavari mepücacuini mepücayuheiverieca mepüca'utihivani mepücate'ucacucueneni. Tita meripai mütimietücai catinanacayaniri.

⁵ Hicü que mü'ane 'uvenisie macatei müpäü niutayüni, Camü, naime hecuame nepayeitüaxime. Müpäüta netiniutahüave, 'Ipaü quetineu'utüa, müyüvecü 'icü niuquisie yuri müti'eriecacü, yuri mainecü.

⁶ Müpäüta pünetiutahüavixü, 'Ari tinaye'ani naitü. Ne Mexüacame 'Imatüreme netitevatü, ne necanihücütüni que mü'ane misutüa minüni. Que mü'ane meuharimücü, ne neca'icuetatüatü neniharitüamücü nehaixacü cümana tucari mexeiyanicü.

⁷ Que mü'ane mürayu'iva, hesiena catin-inaquimücü 'icü naitü. Neta Cacaüyarieya necanayeimücü, 'iyata nenive rayani.

⁸ Peru queyupaümetü memamatü memucunuaxüa, yamemücatecahu, memüyusevixima,

memüteyumemiva, memüvacumaüva müme
 memücava'üitama memücavacünama,
 memüteyuquevaya, tetexi memüvarayexeiya,
 yunaitü memüte'itava, yunaima vahesie
 pütinaqueni haracuna 'asupürecü müta'asie
 memeucaxüriyanicü haque hutarieca memecuini.

Querusareme quiecariyari mühecua

⁹ Hicü 'atahutatü niuqui tuayamete 'atahuta
 xacüyari mema'ücai hüpüneme 'atahuta cuiniya-
 yari 'imatürieca mieme, xevitü müme 'aura 'ayaca
 müpaü pünetiutahüavixü, Quenaye'a. Viquivame
 nepümasixeisitüani Muxa 'üyaya mayani.

¹⁰ Hicü 'iyari nesi'uviyacu, canenevitüni yemuri
 'amünenasie 'emutevisie. Cacaüyari quiecarieya
 pünesi'uxeisitüa Querusareme. Muyuavisie naca-
 neni Cacaüyari manucasie 'acamietü

¹¹ Cacaüyaripaü visi 'anetü. Que mütixavatücai,
 tete visi müraye'arüpaü catiniyuxexeyacaitüni
 casüpe teteyaripaü tete manuyehecüapaü.

¹² Tesariyari 'enetü 'e'utevitü canitinierecaitüni
 tamamata heimana huta quitenieyari
 hexeyatü. Maquitenietücateisie niuqui
 tuayamete meniti'ucaitüni tamamata heimana
 yuhutatü. Que memüteteteva nuivarite mana
 tina'utücateitüni nuivarite 'Ixaheri nivemama
 vahesie memüyecü tamamata heimana yuhutatü
 que memüteteteva.

¹³ Tau manatineicasie haicacüa natetenicaitüni,
 ta'utata haicacüa, taserieta haicacüa, tasütüapai
 haicacüa.

¹⁴ Quiecarie tesariyayari tamamata heimana
 hutame canexeyacaitüni 'itutuicame. Hesiena
 que memüteteteva tamamata heimana yuhutatü

teyü'üquitüvemetemama Muxasie miemete
catine'ucaitüni.

15 Que mü'ane müneticühüavecai ti'inüatame
nacuecaitüni huru hacayari 'i'inüataque quiecari,
quiteniete, tesariyayari naime.

16 Quiecari 'uta'isiquinatü 'epuma yaxecüa
heutatetevatü yaxecüa 'acuyeutü. Hicü
niti'inüata quiecari mücü hacacü xei meseri
yeyayari heutatevacacu. Yaxecüa peutateteva
'apacuyeva 'apatitütü.

17 Tesariyayarita niuti'inüata, xei sienituyari
heimana huta teviyari heimana nauca sicuriyari
naye'ani tevi que müti'inüata, niuqui tuayame
tevipäü yati'inüatacacu.

18 Tesariyari casüpe teteyaricü püveviya.
Quiecari naitü huru tepüayari mü'itiyacü
caniveviyaca xicüri maye'itiyapaü tiyuxexeiyatü.

19 Tetexi quiecari tesariyayari mütituica
xexuitü tetexi visi müraye'arücü püquemaritüarie.
Mexüacame tete 'ituicatü tesariya canicasüpetüni
tuxatü, hutarieca mieme sapiru yuavitü, hairieca
mieme 'acata teteyari yuavitü, naurieca mieme
'esimerarüta siüraüyetü,

20 'auxüvirieca mieme 'unise teteyari tuxatü,
'ataxevirieca mieme curunarina xuretü,
'atahutarieca mieme cürisuritu taxaüyetü,
'atahairieca mieme veriru siüraüyetü,
'atanaurieca mieme tupasiyu taxaüyetü,
tamamata mieme cürisupürasu siüraüyetü,
tamamata heimana xevirieca mieme casinitu
yuavitü, tamamata heimana hutarieca mieme
'amatisüta taüraüyetü.

21 Quiteniete mieme tamamata heimana huta 'itupariyari tamamata heimana huta perürayari canihücütüni. 'Itupari xexuitü xei perürayaricü putiveviya. Quiecarisie cayete huru mü'itiya canihücütüni xicüri mayehécüapaü mütiyuxexeya.

22 Mana tuqui nepüca'uxei quiecarisie. Ti'aitame mücacaüyari nai müti'aita yücümana canituquitüni, Muxa meta.

23 Quiecarisie mepücaheiyehüva tau meseri mühecüarivienicü mana. Cacaüyari visi 'anetü püvahecüariviya püta. Muxa canihücütüni vahecüarivivame.

24 Nuivarite metavicueisitüarieme 'ame-niu'uvacuni müpaü metehécüariyarietü. Cuiepa te'aitamete tita memütehexeiya visi ti'aneneme meteni'atüacuni mana, ve'emete que memütemarivani.

25 Quitenie pücareunatücani tucaricü. Tücarü pücaxuaveni muva.

26 Tita nuivarite memütehexeiya visi ti'aneneme raye'arücame mecateni'atüiricuni.

27 Hasuacu hesiena pücaheutahani tita mütişeviximarie, tita mütiyusevixima meta müti'itava. Müme xeiçüa memacayasarie Muxa xapayasie quename tucari mehexeiya manuyünesie, müme meneutahaqueni mana.

22

1 Mericüsü 'ana hatuxame pünesi'uxeisitüa cümana tucari memexeyanicü. Tete manuyehécüapaü nixavatücaitüni ha Cacaüyari 'uvenieya manucasie Muxa 'uvenieya manucasie 'ayeneicatü.

2 Caye hixüapa, hatuxame tesita 'anataüye 'anutaüye cüye niti'ucaitüni cümana tucari mexeiya. Tamamata heimana hutamexa niutixuxuavereni, xexuime meserisie niuticuacuaxeni. Cüye xavariyari nuivarite memanayexürüvenicü cani'ayumiemetüni.

3 Naitü mütixani'eriva pücaxuaveni hasuacu, muva catiniumavecämücü. Cacaüyari 'uvenieya Muxa 'uvenieya mana puveni, me'eyexeyacacu müme hesiena mieme memüte'uximaya.

4 Yühüxie meniutineniericuni, que mütiteva püre'uxani vacanata.

5 Tücarü pücaxuaveni muva, mepücaheiyehüaca cüxeme müvahecüarivienicü ni tau. Ti'aitame Cacaüyari püvahecüariviyani püta. Yuheyemecü te'aitamete mepüyüaca.

Canehuraniri Cürisitu munuani

6 Hicü müpaü netiniutahüave, 'Icü niuquisie caniyüveni yuri müti'eriecacü, yuri paine. Ti'aitametütü, que mü'ane Cacaüyaritütü 'iyari müvatuitüa texaxatamete, mücü neiyenü'ani yuniuqui tuayame yamütiva'üquitüacacü yuhesüa miemete te'uximayatamete, müme müpaü memütemaicacü que müreuyevese yamütiyünicü cuitüva.

7 Neuxei, cuitü nepunuani.

'Aixüa cani'itüaricämücü

Que mü'ane yamüticamie

'Icü xapasie xasica que maine.

8 Nesü Vani necanihücütüni que mü'ane mi'eni mixei 'icü. Quepaucua nemu'enaxü nemunierixü, neniutihüximaqueni nenevieri ne'ipitüanique

niuqui tuayame müpaü münetiü'üquitüa, hetüana ne'ucaveca.

⁹ Müpaü nerahüave masi, Neuxei, quetineuhayeva. 'Ahepaü necatini'uximayatametüni, 'a'ivama Cacaüyarisie miemecü memütecuxata vahepaü, müme yamemütecahu 'icü xapa que maine vahepaü nepüti'uximayatame. Nenevieri quenepitüaca Cacaüyari püta.

¹⁰ Hicü müpaü netiniutahüave, Pepüca'inenaca tita mütixata 'icü xapasie, pepüca'iseyumaca niuquiyari. Tucari nehuraniri maye'anicü.

¹¹ Que mü'ane heiseriemecü yamücatiamie, yaxaicüa püyüaneni heiseriemecü yacaticamietü. Que mü'ane müyusevixima yaxaicüa queti yuseviximaca. Que mü'ane heiseriemecü yamüticamie meta heiseriemecü yaqueticamieni. Que mü'ane Cacaüyarisie mieme müpasie, yaxaicüa pasietü queyuhayevani.

¹² Camüsü, cuitü nepunuani. Nenuame nepürapica, yuxexuime netinivarapiniriemücü que memüte'uyuri.

¹³ Neri Mexüacame 'Imatüreme necatinitevaca, que mü'ane misütüa minüni nemühücücü.

¹⁴ 'Aixüa mecani'itüariecacuni müme 'aixüa 'anemecü memü'uvani va'ixuriqui 'itiyatücaicacu que memütehey'eua. Heiserie mecanexeyacacuni mücü cüyesie mieme memütecuacacü, cümana tucari memexeyanicü heiserie mepexeyanita quiecarisie memeutahaquenicü quiteniesie.

¹⁵ Quiecarie varie meniu'uvacuni müme süicüri vahepaü memüyüa teyuquevayamete müme memüvacumaüva que mü'ane mücava'üya

mücavacüna memüteyumemiva tetexi
memüvarayexeiya, yunaitü 'itarica memünaqui'erie
memüte'itava.

¹⁶ Neri Quesusitütü neneinü'ani nenuiqui
tuayame müpaü mütixehécüasitüiyanicü haque
xemeyutixexeüriva. Ne nana necanihücütüni
Ravirisie nemüyetüa nemutine. Xurave müxavatü
tuxacüta mieme necanihücütüni.

¹⁷ 'Iyari Quenaye'a canaineni, Viquivameta
yaxeicüa paine. Que mü'ane mü'ena Quenaye'a
que'utayüni. Que mü'ane meuharimücü,
mücü que'ayani. Que mü'ane müyuvaüriya
cacuetatüarietü que'anuhareni cümana tucari
mexeiyanicü.

¹⁸ Ne 'ipäü nepütivahecüatüa yunaime
memi'enie 'icü xapasie xasica que maine. Xüca
xevitü 'icü niuqui 'utanütüvani, Cacaüyari mücü
pünüitüani cuiniya 'ipitüatü 'icü xapasie que
müre'utüca.

¹⁹ Xevitü 'icü xapasie que maine xasica xüca
niuqui 'unavani, Cacaüyari pinavairienita tita
hesiena mütinaquequecai. Müpaü pücatipitüarieni
macayerienicü xapasie tucari memexeiya
manuyünesie, ni Cacaüyari quiecariena
maye'anicü que müre'uxa 'icü xapasie
yapücatipitüarieni.

²⁰ Que mü'ane müpaü mütihecüata müpaü
naineni, Hü, cuitü nepunuani. Mücü niuqui
canise'ini. Quenaye'a Ti'aitame Quesusi.

²¹ Ti'aitame Quesusi 'aixüa quetiuca'iyarini yu-
naimexehesie mieme. Müpaü xEICÜa cani'aneni.

**Cacaüyari niuquieya xapayari türatu hecuame
hepaüsita tati'aitüvame tasivicueisitüvame
Qesusi Cürisitu mi'atüa
New Testament in Huichol (MX:hch:Huichol)
El Nuevo Testamento de nuestro señor y salvador
Jesucristo**

copyright © 1988 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Huichol

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Huichol [hch], Mexico

Copyright Information

© 1988, Wycliffe Bible Translators, Inc.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Huichol

© 1988, Wycliffe Bible Translators, Inc.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-25

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files dated 29 Jan 2022

79690d81-fd4b-51b4-a3a6-712e0fddaca3